

Jaarrapport 2023

SPORTBEDRIJF ARNHEM BV

***Samen met plezier in beweging.
Zo duurzaam en inclusief mogelijk!***

Inhoud

Bestuursverslag	3
Verslag van de Raad van Commissarissen	7
Profiel Sportbedrijf Arnhem	9
Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem (consolidatie)	14
Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem BV (enkelvoudig)	15
Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem Horeca BV (enkelvoudig)	16
Financiële informatie	17
Personeel	22
Maatschappelijk ondernemen	25
Duurzaam ondernemen	27
Innovatie en ontwikkeling	28
JAARREKENING	31
Balans per 31 december 2023 (consolidatie)	32
Winst-en-verliesrekening over het boekjaar 2023 (consolidatie)	33
Kasstroomoverzicht over het boekjaar 2023 (indirecte methode) (consolidatie)	34
Algemene toelichting	35
Grondslagen voor waardering van activa en passiva	38
Grondslagen voor bepaling van het resultaat	40
Toelichting op de balans per 31 december 2023 (consolidatie)	42
Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2023 (consolidatie)	49
Balans per 31 december 2023 (SBA enkelvoudig)	53
Winst-en-verliesrekening over het boekjaar 2023 (SBA enkelvoudig)	54
Grondslagen voor de opstelling van de enkelvoudige jaarrekening	55
Toelichting op de balans per 31 december 2023 (SBA Enkelvoudig)	56
Overige gegevens	58
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	59

Bestuursverslag

Samen met plezier in beweging, zo duurzaam en inclusief mogelijk. Dat is waar het Sportbedrijf Arnhem voor staat. In het jaar 2023 was Sportbedrijf Arnhem in beweging en heeft zij Arnhem samen met partners een belangrijke bijdrage geleverd aan een vitale, sportieve en gezonde stad en diens inwoners.

In 2023 werden de door Sportbedrijf Arnhem geëxploiteerde accommodaties en onze activiteiten door meer dan 3,4 miljoen bezoekers bezocht.

De belangrijkste ontwikkelingen in 2023

- De veranderende rol van Sportbedrijf Arnhem in de Arnhemse samenleving zet door. Sportbedrijf Arnhem blijft de organisatie van de gemeente Arnhem als het gaat om het exploiteren van accommodaties en uitvoeren van gemeentelijk beleid op het gebied van sport, bewegen, vitaliteit en gezondheid. Maar daarnaast krijgen we een steeds belangrijkere rol bij het creëren van sociale samenhang in wijken en bij andere sociaal maatschappelijke uitdagingen. Onze adviesrol is vergroot en onze maatschappelijke betekenis toegenomen. Onze organisatie is daarmee ook voortdurend in beweging en wordt aangepast, zodat we nog beter aan de veranderende vraag kunnen voldoen.
- De samenwerking met de Gemeente Arnhem was in 2023 goed. Dit resulteert uiteindelijk in een uitgebalanceerd aanbod in de stad waarbij gezamenlijk ook keuzes worden gemaakt t.b.v. het aanbod. Zo zetten we in 2023 gezamenlijk in op de doelgroepen schoolkind, 12-20-jarigen en ouderen. We hebben stappen gezet in de ontwikkeling van onze sportparken naar wijkvoorzieningen waarbij het sportpark het hart van de wijk vormt. We werkten aan sterke sportverenigingen, aan het pedagogische klimaat en ondersteunden verenigingen om hun maatschappelijke rol steeds beter te kunnen nemen. In de wijken waar minder of geen verenigingen of andere aanbieders actief zijn organiseerden we eigen activiteiten, o.a. door de inzet van buurtsportcoaches.
- We hebben in 2023 veel last gehad van de hoge energieprijzen. De gemeente Arnhem heeft ons geholpen met financiële en morele steun. Hierdoor konden onze accommodaties en met name de zwembaden open en op temperatuur blijven.
- De samenwerking met partners is in 2023 verstevigd. Ook zijn nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan. NLBA, de Nederlandse business Academie en Studio26, het podium voor de creatieve industrie, zijn hier voorbeelden van. Door deze samenwerkingsverbanden kunnen we een nog betere bijdrage leveren aan de stad en haar inwoners.
- We proberen ervoor te zorgen dat iedereen mee kan doen en ons aanbod zo inclusief mogelijk te maken. Dit doen we door het organiseren van activiteiten in de wijken, het organiseren van site events bij evenementen en door keuzes in onze programmering. Het zwemmen voor COA en zwemmen voor vrouwen met jonge kinderen zijn hier voorbeelden van. Daarnaast werken we aan een divers personeelsbestand, omdat we erin geloven dat diversiteit bijdraagt aan een beter bedrijf. Ons wervingsbeleid is hier steeds meer op ingericht en we brengen vacatures onder de aandacht bij partners met een ander netwerk.
- We zijn partner in het Nationaal Programma Arnhem Oost. We werkten aan De Rijke Schooldag, Sportaccommodaties als centrum van de wijk en aan een veilig pedagogisch (sport)klimaat bij sportverenigingen en in de Arnhemse wijken.

- De sportaccommodaties die Sportbedrijf Arnhem exploiteert zijn van kwalitatief hoog niveau. Naast het feit dat ze schoon, heel en veilig zijn, worden de accommodaties stap voor stap voortdurend geüpdatet naar een hoger niveau qua klantbeleving. Illustratief hiervoor in het jaar 2023 is de nieuwe betegeling in zwembad de Grote Koppel. Sportcentrum Valkenhuizen buiten is inmiddels uitgebreid met een grote pumptrack, ATB schans en parcours, overdekte buiten-fitness en spinning ruimte en een groot calisthenics parcours. Gebruikers reageren enthousiast op het vernieuwde Valkenhuizen. Ook de klantinformatie is sterk verbeterd, bijvoorbeeld door nieuwe informatieschermen.
- Sportbedrijf Arnhem heeft in haar missie staan om op een zo duurzaam mogelijke manier te werken. Sportbedrijf Arnhem behaalde in 2023 niveau 5, het hoogste niveau, van de CO2-Prestatieladder. Hiermee behoort Sportbedrijf Arnhem tot een select aantal bedrijven in Nederland die dit niveau behaalden. Ook heeft Sportbedrijf Arnhem een grote stap gezet in het verduurzamen van haar machines en vervoersbeleid. Elektrische auto's en bedrijfsfietsen maar ook elektrische bedrijfswagentjes zijn hier voorbeelden van.
- Het eerste jaar van de nieuw opgerichte Sportbedrijf Arnhem Horeca BV heeft in het teken gestaan van het zoeken naar evenwicht tussen kosten en opbrengsten, de wens om zo toegankelijk en betaalbaar mogelijk te zijn en een zo gezond als mogelijk assortiment aan te bieden. Deze zoektocht is nog niet af maar de horeca-locaties, ontwikkelen zich volgens verwachting.
- We blijven ons verder ontwikkelen als landelijk expert op het gebied van beweegconcepten. Het Arnhems model is in Nederland bekend en erkend als een goede manier om beweegarmoede te bestrijden. De onderdelen 2+1+2 (5 uur bewegen en sport in en om school) als ook JOGG (jongeren op gezond gewicht) en enkele beweegprogramma's voor ouderen (Soople) zijn succesvol en worden volop ingezet.
- Het werk in de Arnhemse wijken is complex. Dit vraagt veel van onze medewerkers. We proberen door scholing en andere instrumenten onze mensen goed toegerust aan het werk te laten gaan. We zijn er blij mee dat bewegen en sport gezien wordt als onderdeel van het streven naar betere wijken, gezonde en gelukkige burgers en een mooier Arnhem waar iedereen mee kan doen.
- Onze sportkaarten waren in 2023 uitermate succesvol. In totaal hebben meer dan 5000 studenten of werknemers een sportkaart. Zij kunnen terecht voor onbeperkt sporten bij meer dan 100 sportaanbieders. Ook werken we inmiddels samen met Ataro, het Sportbedrijf in Zevenaar. Hierdoor bereiken we gezamenlijk nog meer klanten en lukt het om steeds efficiënter en steeds meer mensen in beweging te krijgen. Volgende stap is sportkaarten aan te bieden aan specifieke doelgroepen. Ook het aantal klanten dat gebruik maakt van onze leefstijl coaching is flink gestegen.
- Onze medewerkers werken in een snel veranderende samenleving met veranderende vragen. Dit vraagt van hen eigenaarschap, ondernemendheid en flexibiliteit. Om te bezien of onze dienstverlening en activiteiten voldoen aan de vraag van onze klanten doen we onderzoek naar klanttevredenheid (in 2023 hebben we met hulp van Spectrum bij verenigingen onderzoek gedaan naar de operationele en tactische/strategische verbeterpunten in onze dienstverlening) en spreken we bijvoorbeeld regelmatig met onze opdrachtgever en de acht Teams Leefomgeving of onze activiteiten en dienstverlening

voldoet aan de behoeften en vragen die zij hebben. In 2023 is het, met dank aan onze medewerkers, gelukt om onze klantbelofte beter te realiseren.

Financiële ontwikkelingen

In 2023 hebben wij ons investeringsbeleid aangepast, waarbij de investeringsgrens is verhoogd van € 5.000 naar € 10.000. Dit is een stelselwijziging en wettelijk zijn wij dan verplicht het financiële effect aan te passen naar voorgaande jaren (per saldo -€ 455.000), waarbij na het financiële effect in 2023 (+€ 455.000), de uitwerking ultimo 2023 nihil is.

Na verwerking van deze stelselwijziging heeft Sportbedrijf Arnhem het jaar 2023 afgesloten met een negatief resultaat van € 313.000. We hadden vorig jaar al voorzien dat 2023 een financieel lastig jaar zou worden door hogere energie-, huisvestings- en operationele kosten. We hebben de winst van 2022 daarom gereserveerd om een deel van het begrote verlies over het boekjaar 2023 te kunnen opvangen (was € 839.000, na de stelselwijziging € 394.000). Gelukkig hebben we in 2023 niet de gehele bestemmingsreserve hiervoor nodig gehad.

Dit kwam mede door de subsidie-bijdragen die we in 2023 kregen van zowel de gemeente Arnhem als het Rijk, meevallende energielasten en extra meerwerkopdrachten. Maar ook onze inspanningen ten aanzien van de verkoop van sportkaarten, een hogere omzet van leefstijlcoaching, omzet uit de verhuur van padelbanen en toegenomen kaartverkoop in de zwembaden hebben hieraan bijgedragen.

De afgelopen jaren hebben we een jaarlijkse indexatie van onze subsidie gekregen die lager lag dan de kostenontwikkeling (lonen, energie, overige operationele kosten). Daardoor hebben we voor 2024 (en verder) een additionele verhoging van onze subsidie aangevraagd.

Personele ontwikkelingen

Aan het einde het boekjaar had Sportbedrijf Arnhem 154 FTE in dienst. Een lichte groei ten opzichte van 2022: 145 FTE. In 2022 waren alle medewerkers nog in dienst van Sportbedrijf Arnhem BV. In 2023 is er een aparte vennootschap (BV) voor de horeca opgericht waar 5 van de bovenstaande medewerkers een dienstverband hebben.

Ook gaf het Sportbedrijf ultimo 2023 werk aan 35 inhuurkrachten en 77 stagiaires.

In 2023 is ons gemiddelde ziekteverzuim opgelopen naar 8,7% (was 7,7%); wat vooral veroorzaakt wordt door langdurig verzuim.

Risicobeheersing

Bij Sportbedrijf Arnhem is er geen sprake van een valutarisico.

De renterisico's zijn ook beperkt. Naast de vastrentende schuld aan de gemeente Arnhem is er een beperkt renterisico voor de kredietfaciliteit bij de BNG, waar de opname van gelden voorsnog laag is. De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben.

Het verkoopvolume per transactie is bij Sportbedrijf Arnhem laag en vindt in beperkte mate op krediet plaats. Het kredietrisico is dan ook beperkt.

Het liquiditeitsrisico is ook laag te noemen. Sportbedrijf Arnhem maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk, worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten.

Sportbedrijf Arnhem maakt ieder jaar een uitgebreide risico-inventarisatie waarin we de financiële risico's qua impact/grootte en kans waarderen, en waarin we bekijken welke maatregelen we moeten nemen om de risico's te kunnen managen.

Ook hebben we een fraudepreventiebeleid waarin we de maatregelen hebben genomen om frauderisico's te voorkomen of te detecteren. Beginnend bij een open, transparante cultuur, een klokkenluidersregeling, gedragscode, mogelijke steun aan medewerkers met financiële problemen tot een passend aanname/inhuurbeleid (VOG's voor medewerkers) en een stelsel van administratieve waarborgen (functiescheidingen, procuratieregeling, autorisaties, etc.) en audits.

Vooruitblik op het jaar 2024

We oriënteren ons in 2024 op mogelijkheden om ook buiten Arnhem te opereren, liefst samen met huidige of nieuwe partners. Maar ook in Arnhem zelf voorzien we dit jaar veel ontwikkelingen. In het kader van de Arnhem Oost Aanpak zijn we bezig om jongeren middels sport en bewegen, samen met onze partners, te ondersteunen bij opgroeien en opvoeden. Gaan we gezinnen helpen met bewegen en leefstijl. En gaan we onze accommodaties in Het Broek, Malburgen-Oost en de Geitenkamp aanpakken, om beter aan te sluiten bij de vraag/behoefte van de bewoners.

In 2024 zullen we, met behulp van GALA-middelen (Gezond en Actief Leven Akkoord), programma's ontwikkelen voor ouderen voor bijvoorbeeld valpreventie en het tegengaan van eenzaamheid. En gaan we vol inzetten op projecten die een positief en inclusief sportklimaat ondersteunen.

Ook zullen we in het komende jaar een paar grote investeringen in nieuwe en renovatie van kunstgrasvelden doen. Daarbij is polymere infill (SBR of TPE) geen optie meer. Verder maken we plannen om te kijken of we onze grootste sportlocatie in 2024 gasloos kunnen maken.

Sportbedrijf Arnhem heeft een stevige positie in de stad. Ook in 2024 gaan we steeds beter inspelen op de behoeften van onze klanten om zo onze klantbelofte, samen met plezier in beweging, waar te maken. Met het steeds flexibeler worden van onze organisatie en medewerkers die volop ontwikkelen en steeds beter signaleren wat de klantbehoefte is, ben ik ervan overtuigd dat we op de goede weg zijn. Er is meer dan voorheen in de wereld te doen. Sportbedrijf Arnhem draagt graag bij.

Arnhem, 19 januari 2024

Robert Jan Janssen

Bestuurder Sportbedrijf Arnhem

Verslag van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen (RvC) en de Bestuurder zijn verantwoordelijk voor goed bestuur, goed toezicht en een goede verantwoording daarover. De visie op het toezicht vanuit de RvC is dat goed en transparant toezicht de governance en daarmee de missie en visie van het Sportbedrijf ondersteunt. De RvC heeft op 17 mei 2021 haar visie op toezicht en de kaders hierbij vastgesteld. Deze is verwoord aan de hand van de principes voor besturing en toezicht voortkomend uit de Governance Code en is beschikbaar op de website.

Met de leidende principes uit deze visie als uitgangspunt houdt de RvC toezicht op de directie en op de algemene gang van zaken binnen Sportbedrijf Arnhem BV en Sportbedrijf Arnhem Horeca BV. Bovendien staat de RvC de directie/het bestuur met raad ter zijde en vervult de RvC de rol van werkgever voor de bestuurder van het Sportbedrijf Arnhem.

In dit verslag legt de RvC, conform één van de principes, rekenschap af over de invulling van haar rol in 2023.

De RvC onderschrijft het bestuursverslag 2023 en constateert dat Sportbedrijf Arnhem meer dan voorheen gevraagd wordt een bijdrage te leveren aan maatschappelijke ontwikkelingen in de stad. De RvC juicht dat toe en ziet daarbij mogelijkheden voor het versterken van ondernemendheid van Sportbedrijf Arnhem.

De RvC bespreekt, als onderdeel van de Planning & Control cyclus, jaarlijks de kwartaalrapportages, de jaarrekening en de begroting.

De interne bedrijfsvoering en verslaglegging is op orde. Dit werd bevestigd in de managementletter en het accountantsverslag van de externe accountant.

Naast de bedrijfsvoering heeft de RvC in 2023 focus gelegd op een aantal aandachtspunten, te weten:

- Klantbelofte: “Samen met plezier in beweging, zo inclusief en duurzaam mogelijk”. Dit moet nadrukkelijker terugkomen in de (klanten)cijfers en maatschappelijke opbrengsten.
- Sustainable Development Goals: Hoe wordt de duurzaamheid in de praktijk waargemaakt?
- De beweging in de organisatie. Hoe wordt het daadwerkelijk leggen van de verantwoordelijkheid bij de teams in de praktijk waargemaakt en beleefd?
- Ondernemerschap: Belangrijke reden voor de verzelfstandiging van het Sportbedrijf is de ruimere mogelijkheid van ondernemerschap. Dat wordt nog belangrijker door enerzijds het feit dat Sportbedrijf Arnhem meer dan voorheen gevraagd wordt een bijdrage te leveren aan maatschappelijke ontwikkelingen in de stad. En anderzijds de noodzaak om meer eigen middelen binnen te halen.

Verlenging contract bestuurder

De RvC constateerde begin 2023 dat de ingezette koersverandering bij het Sportbedrijf nog veel van de organisatie vraagt en gaat vragen. Dat vraagt om leiderschap en continuïteit. Het contract van de bestuurder liep eind 2023 af en daarom is de RvC een proces gestart om dit contract te verlengen.

De RvC is erg blij dat het gelukt is om Robert Jan Jansen aan het Sportbedrijf te binden. De RvC heeft in het functioneringsgesprek met de bestuurder aangegeven zeer tevreden te zijn over zijn functioneren.

Samenstelling van de RvC

In 2023 heeft de RvC voorgesteld aan de AvA om Tjeerd de Jong te herbenoemen als lid van de RvC. De AvA is akkoord gegaan met dit voorstel.

In 2023 heeft de heer G.A., in het kader van zijn opleiding, de vergaderingen van de RvC bijgewoond als toehoorder/ bijdrager zonder stemrecht. Door de leden van de RvC is dit gewaardeerd en de blik van buiten in de inbreng en verbeterpunten voor ons als RvC zijn meegenomen in de zelfevaluatie.

Overleg met de OR

De RvC heeft in 2023 tweemaal een overleg (artikel 24) gehad met de OR. Op uitnodiging van de OR en de RvC was ook de bestuurder hierbij aanwezig. Op die manier wordt ook invulling gegeven aan de 'gouden driehoek' met veel respect en waardering voor een ieders rol en inbreng. Hiernaast is de OR actief betrokken bij de remuneratiecommissie.

Zelfevaluatie

De RvC heeft begin februari 2024, met externe begeleiding, een zelfevaluatie uitgevoerd. Deze was overwegend positief en gaf mogelijke verbeterpunten voor 2024. Deze zullen nog worden vastgesteld en de evaluatie zal nog worden besproken met de aandeelhouder.

Besluiten en vergaderingen

De RvC heeft in 2023 8 maal formeel vergaderd waarvan twee keer met de AVA. Het jaarverslag 2022 en de begroting 2024 zijn vastgesteld.

De RvC heeft waardering voor de betrokkenheid en de inzet van de medewerkers van het Sportbedrijf Arnhem. Het waarmaken van de klantbelofte is bij hen in goede handen.

Arnhem, 24 januari 2024

Tanja Jadnanansing

Tjeerd de Jong

Elvira Gros

Profiel Sportbedrijf Arnhem

Sportbedrijf Arnhem exploiteert en beheert zwembaden, sporthallen, sportparken en playgrounds in Arnhem. Daarnaast organiseren we voor de Arnhemmers een breed scala aan sport-, beweeg- en gezondheidsactiviteiten: van schoolsport tot senioren sport, van evenementen tot leefstijlcoaching. We zijn sterk verankerd in de stad; zichtbaar aanwezig in buurten en wijken. En we zijn zeer gemotiveerd om inwoners in beweging te krijgen en te houden.

Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder. In 2023 hebben we onze horeca-activiteiten in een dochteronderneming (BV) ondergebracht.

Ambitie en belofte

Onze ambitie is een sportbedrijf te zijn voor iedere Arnhemmer, die de Arnhemmers met plezier in beweging krijgt. Een organisatie die bijdraagt aan een gezonde, inclusieve en duurzame samenleving. Vooroplopend door slim in te spelen op (maatschappelijke) ontwikkelingen en intensieve samenwerking met partners (uit het sport, onderwijs, gezondheid, jeugd- en jongerenwerk, welzijn, integratie, ouderen, enzovoorts) en toegankelijk voor alle Arnhemmers. We geloven in de kracht van het geweldige netwerk dat Arnhem biedt. Wat anderen goed doen ondersteunen en faciliteren we, wat goed is behouden en verbeteren we. En daar waar gewenst en mogelijk introduceren we nieuwe producten en activiteiten. We zorgen ervoor dat iedereen mee kan doen. Het maakt ons niet uit waar je geboren bent, waar je in gelooft en van wie je houdt.

De belofte aan de stad is daarom: "Samen met plezier in beweging, zo duurzaam en inclusief mogelijk".

Kerntaken

- Het bieden van sport- en recreatiemogelijkheden aan klanten: individuele inwoners, verenigingen, wijken, scholen, instellingen en bedrijven in en rond Arnhem.
- Het ontwikkelen, faciliteren en stimuleren van sport, spel en beweging. Waarbij de sportstimulering zich richt op sportbeoefening onder de Arnhemse bevolking en specifieke doelgroepen in het bijzonder (ouderen, jongeren, migranten, enzovoorts).
- De exploitatie en het beheer van zwembaden, sporthallen, spel- en gymzalen en buitensportvoorzieningen in Arnhem in de breedste zin.

Er zijn volop kansen om hiermee een belangrijke bijdrage te leveren aan belangrijke thema's als gezondheid, ontspanning, ontmoeting, integratie, onderwijs, werkgelegenheid en leefbaarheid in Arnhem.

Onze horeca-activiteiten zijn ondersteunend aan onze bovengenoemde kerntaken.

Relatie met gemeente Arnhem

De voornaamste opdrachtgever van Sportbedrijf Arnhem is gemeente Arnhem. Sportbedrijf Arnhem wordt als uitvoerder van beleid gesubsidieerd door hen. Daarnaast is de gemeente Arnhem ook onze aandeelhouder en verhuurder van de meeste van onze accommodaties.

Enkele facts

Bedrijfsvoering

Verspreid over heel Arnhem heeft Sportbedrijf Arnhem in 2023 de exploitatie en het beheer verzorgd van sporthallen, gym-/spelzalen, sportparken (met circa 80 velden en/of banen), twee overdekte zwembaden en vele wijk sportvoorzieningen, waaronder Krajicek Playgrounds, Cruijff Courts, pumptracks, skatebanen, asfaltvelden, calisthenics en freerun voorzieningen en overige wijk sportvoorzieningen; zie ook verderop figuur 1.

Ook in 2023 hebben we nieuwe voorzieningen geopend op het achterterrein van Sportcentrum Valkenhuizen (Valkenhuizen-Buiten): een horecavoorziening, een pumptrack, een mountainbike skills voorziening, een handboogschietbaan, een overdekte sportruimte en een calisthenicsvoorziening.

In 2023 sloten de volgende sportaccommodaties: Fluitekruid, Agnieten en Neerlandtuintstraat (sporthal Klarendal) en werd er druk gebouwd aan de nieuwe sporthal Middachten, die begin 2024 de verouderde sporthal Kermisland zal gaan vervangen.

Ook zagen we dat ons Sportcentrum Valkenhuizen in 2023 bijna maximaal werd benut met evenementen, zoals met Festyfit, CIOSNL dag, het WK karate, de Grote Sinterklaasshow, Gelderlands Mooiste en diverse sportieve bedrijfsfeesten.

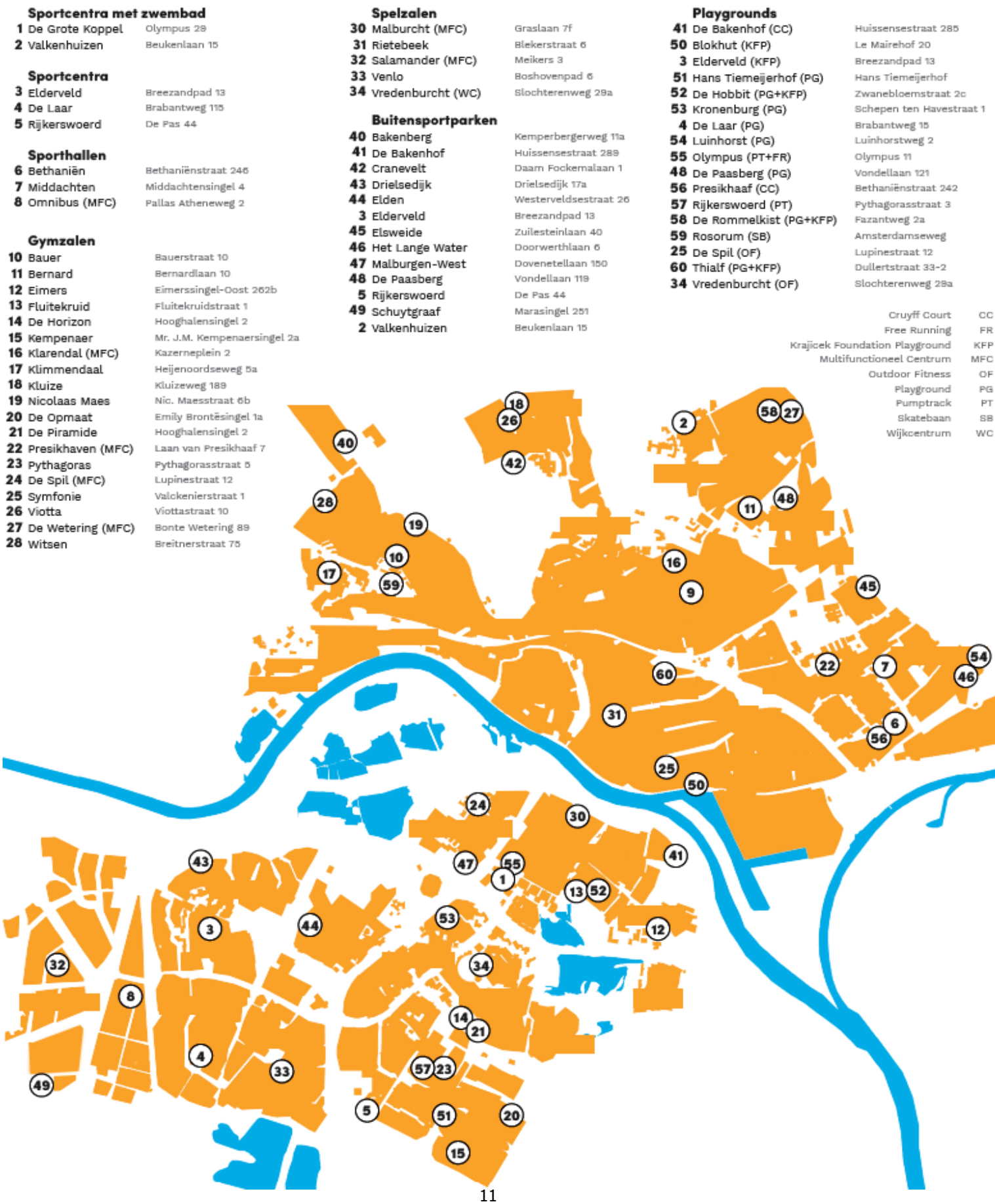
(Nieuwe) activiteiten

In 2023 is er veel inzet gegaan naar het optimaliseren en verduurzamen van onze activiteiten, bijvoorbeeld door:

- de stroomlijning van onze interne organisatie en vernieuwing van ons mediabeleid en de wijze waarop we onze klanten benaderen (meer video, gebruik social media);
- de verduurzaming van de lichtinstallaties (van conventioneel naar LED) op onze sportparken en de start van verduurzaming van ons wagenpark (overgang naar elektrische voertuigen);
- het (her)inrichten en optimaliseren van onze horeca bedrijfsvoering;
- het project QR-code toegang, waarmee we eind 2023 de toegang op de Venlosingel (pilot) hebben geregeld;
- verdere samenwerking met onze partners, zoals Presikhaaf University (waar we samen een programma mee zijn gestart om jongeren die dreigen uit te vallen een combinatietraject aanbieden van sport en persoonlijke ontwikkelingscoaching);
- verdere uitrol van onze concepten 2+1+2 (gericht op 5 uur sporten per week voor de jeugd) en Soople (gericht op ouderen; als onderdeel van een steeds intensiever aanpak gericht op bewegen en vitaliteit van ouderen) programma's in de stad;
- clubondersteuning: vernieuwing van werkwijzen, met een focus op professionalisering, ondersteuning van ook andere 'niet-traditionele' sportaanbieders;
- in te zetten op groei van onze werk- en studentensportkaarthouders. Door in te zetten op marketing, verbetering van de achterliggende processen en samenwerking met sportbedrijf Ataro (Liemerskaart), hebben we de toegevoegde waarde van dit bedrijfsonderdeel vergroot.

Tevens hebben we in 2023 veel capaciteit ingezet op meerwerk-opdrachten vanuit de gemeente die variëren van de inzet van extra sportcoaches in Arnhem-Zuid tot de aanleg van een sportboulevard op de Rijnkade (ten behoeve van de vluchtelingenopvang).

Accommodaties Sportbedrijf Arnhem

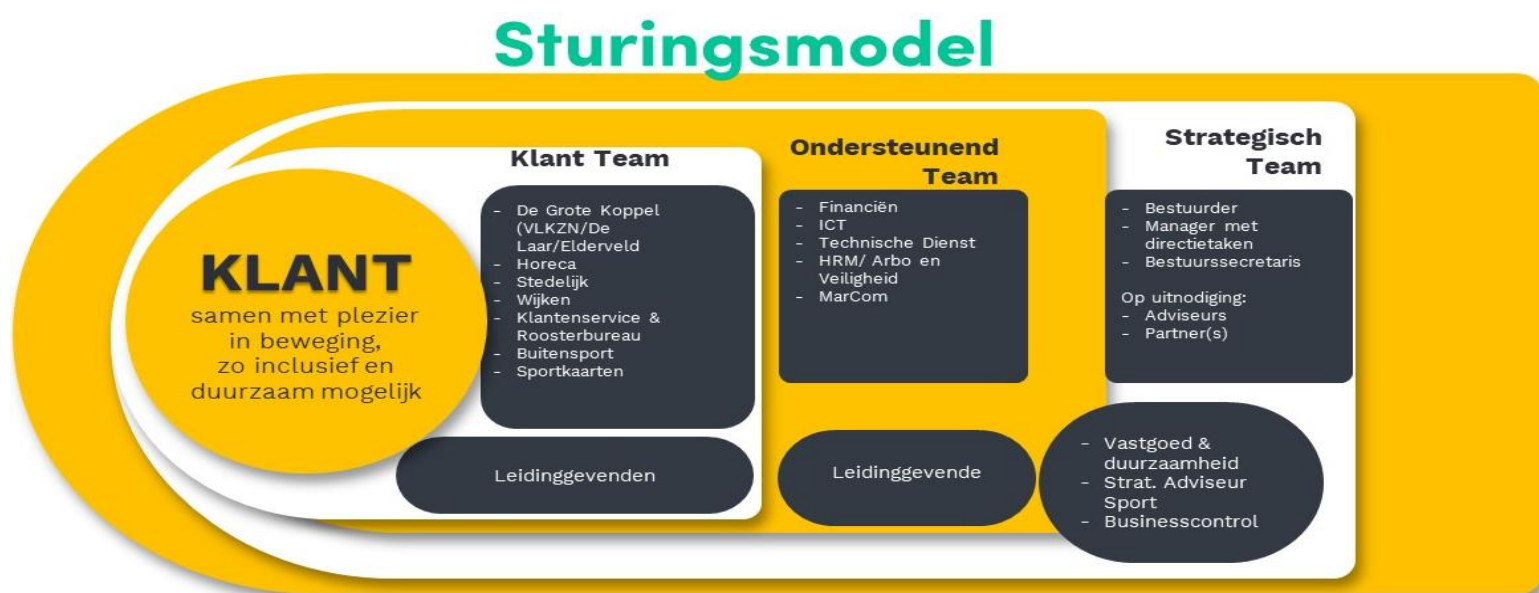
Organisatiestructuur

Sportbedrijf Arnhem is sinds 1 januari 2017 verzelfstandigd en is per 28 november 2016 een besloten vennootschap.

De interne organisatie is per 2023 gewijzigd om beter in te kunnen spelen op onze veranderende omgeving, onze klantbelofte te kunnen. We willen als organisatie flexibeler en wendbaarder zijn en anders, slimmer en daarmee duurzamer, gebruik maken van de kennis en kunde van medewerkers, klanten, partners en omgeving. Daarvoor willen we meer inzetten op:

- het zelf organiseren van medewerkers en teams; vertrouwen geven en krijgen en hiervoor de verantwoordelijkheid nemen;
- heldere, zo ruim als mogelijke kaders met een balans tussen richting, ruimte en ruggeleuning;
- samenwerking met derden buiten de eigen organisatie, tussen en binnen teams (die georganiseerd zullen worden rond de kleinst mogelijk werkende eenheid).

We hebben onze organisatie daarom heringericht rondom klantenteams, waarin we de zwembaden, horeca, stedelijke en wijkactiviteiten, klantenservice, sportkaarten en onze binnen- en buitensportaccommodaties hebben ondergebracht. Deze klantenteams worden ondersteund door het Team Ondersteuning, bestaande uit Financiën, ICT, Technische Dienst, HR/Arbo en Veiligheid en Marketing Communicatie. Daarnaast staat het Strategisch Team (bestuurder, directie, bestuurssecretaris) en de adviseurs (business controller, strategisch adviseur sport en adviseur vastgoed en duurzaamheid). Bij de controllers (ondergebracht bij het strategisch en ondersteunend team) is de bewaking van de compliance en kwaliteit belegd. Zie onderstaande figuur 2.

Figuur 2. Sturingsmodel per 1-1-23

Toezichthouder is de Raad van Commissarissen.

De aandelen zijn volledig in handen van gemeente Arnhem. De aandeelhouder wordt vertegenwoordigd door het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Arnhem. B&W heeft de heer Caner Duman, concerndirecteur en plaatsvervangend gemeentesecretaris bij de gemeente Arnhem, gemandateerd om de bevoegdheden als aandeelhouder bij Sportbedrijf Arnhem BV uit te oefenen.

Relatie Sportbedrijf Arnhem BV en Sportbedrijf Arnhem Horeca BV

De horeca wordt een nog steeds door Sportbedrijf Arnhem aangestuurd, maar is juridisch sinds 9 februari 2023 een aparte entiteit: Sportbedrijf Arnhem Horeca BV. Een 100% dochter van Sportbedrijf Arnhem BV. Sportbedrijf Arnhem BV is de enige bestuurder en enige aandeelhouder.

De Raad van Commissarissen van het Sportbedrijf fungeert ook als RvC voor de Sportbedrijf Arnhem Horeca BV.

De horeca-activiteiten maakten voor en na de verzelfstandiging een integraal onderdeel uit van de activiteiten van Sportbedrijf Arnhem. De verzelfstandiging zorgt ervoor dat de horeca-exploitatie beter inzichtelijk wordt gemaakt en maakt het mogelijk, naast de CAO Vermo voor de 'reguliere' activiteiten, de CAO Horeca te volgen voor onze horeca-activiteiten.

Tussen moeder (Sportbedrijf Arnhem BV) en dochter (Sportbedrijf Arnhem Horeca BV) is een dienstverleningsovereenkomst (DVO) gesloten, waarbij de moeder aan de dochter allerlei diensten verleent. Verder is in de DVO opgenomen dat in de exploitatie van de horeca BV alleen de inkomsten uit horeca-activiteiten, de directe inkopen en personeelskosten komen en dat de overige kosten voor rekening van de moeder komen. Het resterende resultaat wordt met de moeder verrekend als bijdrage in de overige kosten, zodat het resultaat van de dochter uitkomt op nihil.

Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem (consolidatie)¹

Resultatenrekening (x € 1.000)	2023	2022	JR 2022
Inkomsten (netto-omzet)	29.035	27.130	27.130
Inkoopkosten (kostprijs omzet)	<u>3.051</u>	<u>2.969</u>	<u>2.969</u>
Toegevoegde waarde	25.984	24.161	24.161
Personeelskosten	11.358	10.868	10.868
Overige kosten	<u>14.660</u>	<u>12.169</u>	<u>12.136</u>
Totaal bedrijfslasten	26.018	23.037	23.004
Bedrijfsresultaat	-33	1.124	1.157
Financiële baten en lasten	<u>-279</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>
Resultaat (voor belastingen)	-313	806	839
Resultaat (na belastingen)	-313	806	839
Aanwending bestemmingsreserve	-313	806	839
Vrijval bestemmingreserve	82		
Balans (x € 1.000)			
Balanstotaal	15.375	23.108	23.553
Eigen vermogen	1.762	2.074	2.519
Liquide middelen	1.474	1.363	1.363
Solvabiliteit			
Eigen vermogen / Totaal vermogen	11,5%	9,0%	10,7%
Eigen vermogen / Vreemd vermogen	12,9%	9,9%	12,0%
Current Ratio			
Vlottende activa / vlottende passiva	0,2	0,6	0,6

¹ Door de stelselwijziging zijn de cijfers van 2022 gewijzigd ten opzichte van de vastgestelde jaarstukken 2022. De aangepaste cijfers 2022 zijn in dit jaarrapport terug te vinden onder de noemer 2022 en de cijfers van de eerder vastgestelde jaarstukken 2022 zijn terug te vinden onder JR 2022.

Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem BV (enkelvoudig)²**Resultatenrekening***(x € 1.000)*

	2023	2022	JR 2022
Inkomsten (netto-omzet)	28.644	27.130	27.130
Inkoopkosten (kostprijs omzet)	<u>2.913</u>	<u>2.969</u>	<u>2.969</u>
Toegevoegde waarde	25.731	24.161	24.161
Personeelskosten	11.096	10.868	10.868
Overige kosten	<u>14.668</u>	<u>12.169</u>	<u>12.136</u>
Totaal bedrijfslasten	25.765	23.037	23.004
Bedrijfsresultaat	-33	1.124	1.157
Financiële baten en lasten	<u>-279</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>
Resultaat (voor belastingen)	-313	806	839
Resultaat (na belastingen)	-313	806	839
Aanwending bestemmingsreserve	-313	806	839
Vrijval bestemmingreserve	82		

Balans*(x € 1.000)*

Balanstotaal	15.334	23.108	23.553
Eigen vermogen	1.762	2.074	2.519
Liquide middelen	1.433	1.363	1.363

Solvabiliteit

Eigen vermogen / Totaal vermogen	11,5%	9,0%	10,7%
Eigen vermogen / Vreemd vermogen	13,0%	9,9%	12,0%

Current Ratio

Vlottende activa / vlottende passiva	0,2	0,6	0,6
--------------------------------------	-----	-----	-----

De vergelijkende cijfers zijn gelijk aan die van Sportbedrijf Arnhem BV, aangezien in 2022 Sportbedrijf Horeca BV nog niet was opgericht en de horeca een onderdeel was van de Sportbedrijf Arnhem BV.

² De toelichting en uitgangspunten van de consolidatie zijn in de regel ook van toepassing voor de enkelvoudige jaarrekeningen. Daar waar afwijkend en relevant, zal dit apart vermeld worden.

Kerncijfers Sportbedrijf Arnhem Horeca BV (enkelvoudig)

Resultatenrekening

2023

(x € 1.000)

Inkomsten (netto-omzet)	478	
Inkoopkosten (kostprijs omzet)	<u>197</u>	
Toegevoegde waarde		281
 Personeelskosten	 261	
Overige kosten	<u>19</u>	
Totaal bedrijfslasten		<u>281</u>
Bedrijfsresultaat		0
Financiële baten en lasten		<u>0</u>
Resultaat (voor belastingen)		0

Balans

(x € 1.000)

Balanstotaal	55
Eigen vermogen	0
Liquide middelen	41

Solvabiliteit

Eigen vermogen / Totaal vermogen	0,2%
Eigen vermogen / Vreemd vermogen	0,2%

Current Ratio

Vlottende activa / vlottende passiva	1,0
--------------------------------------	-----

Gezien de omvang van Horeca BV is opname van de cijfers niet verplicht in deze jaarstukken van Sportbedrijf Arnhem. Volledigheidshalve hierbij wel de resultaat- en balanstotalen.

Per saldo is het resultaat van Horeca aan het eind van het jaar nihil, als gevolg van de DVO afspraken tussen Sportbedrijf Arnhem en Horeca BV. Voor 2023 heeft dochter aan moeder een bijdrage van € 17.000 gedaan.

Financiële informatie

Effect stelselwijziging op jaarresultaten en reserves

In 2023 hebben wij ons investeringsbeleid aangepast, waarbij de investeringsgrens is verhoogd van € 5.000 naar € 10.000. Dit is een stelselwijziging en wettelijk zijn wij dan verplicht het financiële effect aan te passen naar voorgaande jaren.

Hierdoor zijn de jaarresultaten voor 2021 verlaagd met € 412.000 en het jaarresultaat van 2022 met € 33.000. Het jaarresultaat 2023 is met deze bedragen verhoogd.

De in 2022 gevormde bestemmingsreserve was ter dekking van het verwachte negatieve resultaat 2023. Het eindsaldo 2023 van deze reserve voor en na de stelselwijziging is hetzelfde (een restant van € 81.515).

Cijfermatig heeft deze stelselwijziging het volgende effect:

<u>Effect op resultaat</u>	Voor	Na	Verschil
Jaren voor 2022	0	-412.275	-412.275
Jaar 2022	839.000	806.336	-32.664
Jaar 2023	-757.485	-312.546	444.939
Per saldo	81.515	81.515	0

<u>Effect op reserve</u>	Voor	Na	Verschil
Ultimo 2021	1.680.220	1.267.945	-412.275
Toevoeging resultaat 2022	839.000	806.336	-32.664
Ultimo 2022	2.519.220	2.074.281	-444.939
Onttrekking resultaat 2023	-757.485	-312.546	444.939
Ultimo 2023	1.761.734	1.761.734	0

In dit jaarrapport zullen we voor het jaar 2022, daar waar relevant, steeds de cijfers van 2022 vóór en na de stelselwijziging laten zien. De cijfers van 2023 zullen steeds in de situatie na de stelselwijziging worden weergegeven.

Het jaarresultaat 2023

Sportbedrijf Arnhem heeft het jaar 2023 afgesloten met een negatief resultaat van € 313.000. In de begroting hadden we een resultaat van € 0 opgenomen, door het begrote tekort aan te vullen met aanvraag van meer gemeentelijke subsidie.

Dit negatieve resultaat kan gedekt worden in de hiervoor in 2022 gevormde bestemmingsreserve. Het voorstel aan de aandeelhouder is om het resterend bedrag van € 82.000 aan de algemene reserve toe te voegen. Hiermee komt het eigen vermogen van eind 2023 uit op € 1.762.000.

Onderstaand het gehele verloop van het jaarresultaat ten opzichte van de begroting:

- In de begroting en subsidieaanvraag naar gemeente Arnhem was een extra subsidiebedrag opgenomen van € 2.059.000 voor dekking van het verwachte tekort. Deze extra subsidie is echter niet toegekend.
- Er is in 2023 voor € 1,2 miljoen aan meerwerk uitgevoerd voor gemeente Arnhem. De extra toegevoegde waarde hiervan is € 185.000.
- De belangrijkste oorzaak voor het verwachte tekort waren de sterk gestegen energieprijzen. Voor de zwembaden is door de overheid in mei 2023 een regeling opgesteld om deze sterke energiekostenstijging te compenseren, de regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden (SPUK-MEOZ) voor de jaren 2022+2023 (totaal positief effect: € 759.000).

- In de energielasten zit ook een incidentele post voor afrekeningen van 2021+2022 (€ 141.000).
- We zien in 2023 dat we onze inkomsten hebben weten te verhogen. Vooral de Zwembaden, Sportkaarten, Leefstijlcoaching en Padel hebben in het afgelopen jaar een sterke groei laten zien. Totaal is de toegevoegde waarde € 1.110.000 hoger dan begroot.
- We hebben ook een voordeel op de SPUK BTW verrekening van € 110.000 extra.
- De personele lasten zijn € 366.000 hoger dan begroot. Met name om het hoge ziekteverzuim op te vangen, als ook transitie- en RVU-kosten.
- De afschrijvingskosten zijn (structureel) lager uitgekomen: € 155.000. Dit door deels door de verhoging van de investeringsgrens.
- De onderhoudskosten zijn hoger dan begroot (€ 318.000). Deels door de stijging van de prijzen, maar ook doordat de investeringen tussen de € 5.000 en € 10.000 nu meteen ten laste van het resultaat gaan.
- De huur was € 141.00 lager dan begroot door een lagere indexatie.
- Hoewel de energiekosten sterk gestegen zijn ten opzichte van voorgaande jaren zijn deze wel € 230.000 lager dan begroot.
- De overige bedrijfskosten zijn € 119.000 hoger door hogere kosten voor de aanschaf van sport- en spelmaterialen.

Resumé:

<i>negatief</i>	€	-	Begroot 2023
<i>negatief</i>	€	-2.059.000	Basissubsidie gemeente Arnhem
<i>positief</i>	€	185.000	Meerwerk gemeente Arnhem
<i>positief</i>	€	759.000	Subsidie energie zwembaden
<i>negatief</i>	€	-141.000	Afrekeningen 2021-2022
<i>positief</i>	€	1.110.000	Opbrengsten
<i>positief</i>	€	110.000	Subsidie opbrengst
<i>negatief</i>	€	-366.000	Personeelskosten
<i>positief</i>	€	155.000	Afschrijvingskosten
<i>negatief</i>	€	-318.000	Onderhoudskosten
<i>positief</i>	€	141.000	Huur
<i>positief</i>	€	230.000	Energiekosten
<i>negatief</i>	€	-119.000	Overige bedrijfskosten
<i>negatief</i>	€	-313.000	Resultaat 2023

De wijzigingen zijn als volgt te totaliseren:

<i>negatief</i>	€	-2.059.000	Basissubsidie gemeente Arnhem
<i>positief</i>	€	185.000	Meerwerk gemeente Arnhem
<i>positief</i>	€	618.000	Incidenteel
<i>positief</i>	€	943.000	Operationeel
<i>negatief</i>	€	-313.000	Afwijking realisatie ten opzichte van begroting

Jaarresultaat Horeca

In februari van 2023 is Sportbedrijf Arnhem Horeca BV opgericht. Vanaf 1 april 2023 zijn de activiteiten van de Horeca overgedragen door Sportbedrijf Arnhem BV, waarbij alleen de opbrengsten en directie inkoop- en personeelskosten bij Sportbedrijf Arnhem Horeca BV zijn ondergebracht. De overige kosten blijven bij Sportbedrijf Arnhem BV en middels een dienstverleningsovereenkomst (DVO) wordt het resultaat van Sportbedrijf Arnhem Horeca BV verrekend. In 2023 was de hoogte van deze verrekening € 17.000, die door de Horeca BV is afgedragen aan SBA, waarmee het resultaat van Horeca BV op € 0 uitkomt.

Financiering

Sportbedrijf Arnhem heeft per 1 januari 2017 een substantiële lening bij de aandeelhouder, gemeente Arnhem. De aflossingsverplichting is gelijkgesteld aan de afschrijvingssystematiek van de overgedragen activa, zoals die toegepast werd door gemeente Arnhem. De overeengekomen rente bedraagt 4,0% en is gebaseerd op de vergoeding die aan een onafhankelijke partij voor een dergelijke lening betaald zou worden. Daarmee is de vergoeding in de vorm van rente marktconform.

Om externe financiering mogelijk te maken is een borgstelling door gemeente Arnhem afgegeven, ter hoogte van € 10 miljoen. Met deze borgstelling is een kredietfaciliteit bij de BNG aangeaan voor de financiering van nieuwe investeringen. Deze borgstelling loopt tot eind 2026. Ultimo 2023 hebben we deze faciliteit aangesproken voor iets over de € 1 miljoen.

Voor het verkrijgen van financiering maakt Sportbedrijf Arnhem uitsluitend gebruik van financiële instellingen met een A+-rating. Van derivaten en andere hedge-instrumenten wordt geen gebruik gemaakt. De toelichting op de prijs-, krediet-, liquiditeit- en kasstroomrisico's zijn bij de jaarrekening terug te vinden.

Voornaamste risico's en onzekerheden

We zijn de afgelopen jaren opgeschrikt door gebeurtenissen die slecht te voorzien waren, zoals COVID-19 en de wereldwijde schok die de oorlog in Oekraïne teweegbracht op prijzen, zeker die van gas en elektriciteit en afgeleid daarvan op de loonontwikkeling.

De belangrijke risico's die in de komende jaren op Sportbedrijf Arnhem af kunnen komen - plus de bijbehorende beheersmaatregelen - zijn nu de volgende:

- Sportbedrijf Arnhem wordt voor een belangrijk deel gefinancierd met subsidie van gemeente Arnhem. Het belangrijkste risico is dat de indexering van de subsidie door de gemeente (structureel) geen pas houdt met de stijging van de energie-, loon- en inkoopkosten. Incidenteel kunnen we onze activiteiten financieren met een deel van het eigen vermogen (zoals we ook in 2023 hebben gedaan), maar structureel zijn andere maatregelen nodig. Gelukkig hebben we in 2023 additionele middelen gekregen van gemeente en Rijk. Voor 2024 hebben we incidenteel een extra bijdrage van de gemeente gekregen. Over de jaren daarna zijn we hierover in gesprek met de gemeente, waarbij we ons realiseren dat de financiële situatie van de gemeente ook verslechterd. Vanaf 2026 voorzien gemeenten een zogenaamd 'ravijnjaar' omdat er dan ca. € 3 miljard (= 8%) minder beschikbaar komt in het Gemeentefonds. We hebben als Sportbedrijf om tijdelijk meer subsidie gevraagd, maar met een forse afbouw in de jaren tot en met 2028.
- Structureel hogere energielasten. Behalve het verkrijgen van extra middelen hiervoor, zie hierboven, zijn we natuurlijk bezig om ons energieverbruik, daar waar mogelijk, te beperken. Bijvoorbeeld door het isoleren van de glijbaan op De Grote Koppel (die deels buitenom het pand loopt), extra zonnepanelen, door de QR-code toegang te koppelen

aan het gebouwbeheerssysteem (waardoor de verlichting, verwarming e.d. rechtstreeks aan het gebruik en niet aan de algemene openingsuren kunnen worden gekoppeld).

- Het sportlandschap verandert:
 - Er is een langzaam teruglopende vraag naar sporten in verenigingsverband (vooral de jeugd vanaf 13 jaar haakt af) en een structurele afname van vrijwilligersinzet. Daarbij wordt het voor de verenigingen ook steeds lastiger om te voldoen aan de wet- en regelgeving en ook de inflatie laat de clubs niet ongemoeid. Tenslotte wordt ook het sportklimaat (veiligheid, inclusie) een steeds belangrijker thema. Sportverenigingen komen hierdoor langzaam onder (financiële) druk te staan met mogelijke consequenties voor de verhuur van onze zalen, sportvelden en baden.
 - Sinds COVID-19 is er een grote toename van het sporten in de buitenlucht, alleen of in groepsverband en een opkomst van nieuwe sporten zoals freerunning en padel.
 - Het flexibel kunnen sporten: niet per sé een vaste dag/avond, geen clubverplichtingen, niet vast willen zitten aan langlopende lidmaatschapsgelden, wordt steeds belangrijker.
 - De Nederlandse bevolking wordt steeds grijzer en diverser. Oudere Nederlanders en Nederlanders met een migratieachtergrond sporten gemiddeld genomen minder.

Sportbedrijf Arnhem springt daarop in door onder meer verenigingen te ondersteunen met (algemene) verenigings- en sportpedagogische ondersteuning, aanpassing van het aanbod met 5x5 speedsoccer, pumptracks, padel en playgrounds in de openlucht, aandacht en speciale programma's voor andere doelgroepen als jeugd, senioren, nieuw- en oudkomers, mensen met een handicap of beperking e.d., de inzet van Inviplay en bijvoorbeeld door aandacht te vragen voor alternatieven in de plaats van nieuwbouw bij de vervanging van verouderde gymzalen.

Sportbedrijf Arnhem analyseert daarnaast periodiek de omzetcijfers, debiteurensaldi, bezettingscijfers, bezoekersaantallen en klanttevredenheidscijfers en volgt nauwgezet (landelijke) onderzoeken. Daarnaast omarmen we nieuwe werkprocessen (agile) en start-ups om sneller te kunnen reageren op kansen in de markt, om uiteindelijk minder afhankelijk te worden van de huidige omzetgroep. Mede daarom is ingezet op nieuwe voorzieningen op Valkenhuizen. Verwacht wordt dat Arnhemmers wel willen voetballen en padellen, maar minder te 'porren zijn' om dat in een klassiek verenigingsverband te doen. We kijken ook of er andere locaties zijn in de stad (bijvoorbeeld Sportplein Olympus) waar dit soort nieuwe voorzieningen een plek kunnen krijgen.

Ook gaat veel aandacht uit naar urban sports, omdat er een aansprekend aanbod moet komen voor de groep afhakende sporters (jongeren vanaf 13 jaar).

- Accommodaties die niet voldoen aan de vereisten, zoals een voortzetting van de problematiek rond de klimaatinstallaties in zwembad Valkenhuizen en de maatschappelijke discussie rondom kunstgrasvelden en de daarbij gebruikte SBR-infill. De meegekregen budgetten voor onderhoud en vervanging zijn op zich voldoende, voor het 'normale' meerjaren onderhoud. Met de gemeente maken we afspraken over de financiering van additionele kosten zoals het kunnen vervangen van de SBR-kunstgrasvelden door milieuvriendelijker varianten. Voor 2024 voorzien we de aanleg/vervanging van twee kunstgras voetbalvelden met organisch materiaal (MASV en Arnhemse Boys).
- Overige risico's lopen we onder meer op het gebied van ICT (complexiteit, datalekken, ransomware, enzovoorts), personeel (kunnen aantrekken van voldoende en kwalitatief goed personeel, ziekteverzuim en dergelijke) en bedrijfsaansprakelijkheid (steeds complexere activiteiten).

Voor het managen van deze risico's is het zaak de monitoring goed op orde te hebben, de verantwoordelijkheden duidelijk te beleggen, flexibel te kunnen reageren en tijdig met betrokkenen te overleggen. Daartoe hebben we ook de eerste stappen gezet met het gebruik van Power BI voor de zwembaden om bezoekerscijfers, omzet en inzet van personeel per activiteit te kunnen volgen. In 2024 gaan we verder met het inrichten hiervan voor horeca en vastgoed.

Voor het behalen van de doelstellingen en de beheersing van de risico's hebben we een uitgebreid intern controle- en risicobeheersingssysteem. Een open en transparante cultuur vormt hiervoor de basis. Dit wordt ondersteund met een gedragscode en een klokkenluidersregeling. Tevens werken we met een jaarbegroting, afdelings- en projectbudgetten en periodieke managementrapportages over de operationele en financiële performance. Daarnaast is in 2017 een Raad van Commissarissen aangesteld als toezichthouder en vindt controle van de jaarrekening plaats door een externe accountant.

Personeel

Cijfers

- Aan het einde van 2023 had Sportbedrijf Arnhem 153,9 FTE (207 medewerkers) in dienst.
- In 2023 is er een aparte vennootschap (BV) voor de horeca opgericht, waar 5 vaste medewerkers en 11 collega's via een inhuurconstructie in werken. De nieuwe horecamedewerkers vallen niet onder de CAO Vermo (voor de medewerkers van Sportbedrijf Arnhem BV), maar onder de CAO Horeca.
- Ook is het afgelopen jaar weer dankbaar gebruik gemaakt van de inzet van ruim 120 vaste vrijwilligers.
- Er zijn 155 stageplekken aangeboden aan studenten die in het jaar 2023 voor een langere tijd bij ons stage liepen bij diverse afdelingen. Zij hebben zich onder andere bezig gehouden met het beweegaanbod in de stad en wijken, klantonderzoek/marketing, HRM en (aangepaste) evenementen.

HR agenda

Voor 2023 heeft HR de hoofdthema's en onderliggende speerpunten geordend en gepresenteerd. De drie speerpunten zijn: inzetbaarheid, vitaliteit en inclusie. Hier volgt een overzicht van de ontwikkelingen in 2023.

(Duurzame) inzetbaarheid

- Jaargesprek
Een belangrijke HR-tool is de gesprekscyclus. Eind 2022 is een andere opzet hiervoor geïntroduceerd bij leidinggevenden. Uiteindelijk zijn we in oktober 2023 tot een definitieve versie gekomen, in samenwerking met de OR, waar het accent ligt op de verbinding tussen persoonlijke doelen en wensen, en anderzijds de missie, strategie en doelen van de organisatie. Ontwikkeling maakt daarin steeds nadrukkelijk onderdeel uit van het gesprek.
De leidinggevenden en teamleden hebben tenminste een keer per jaar de tijd en ruimte om organisatie- en persoonlijke doelen met elkaar te bespreken. In 2024 wordt deze nieuwe gesprekscyclus geëvalueerd.
- Leer-/ontwikkelingsmogelijkheden
Het individueel loopbaanbudget (ILB) biedt medewerkers de mogelijkheid om invulling te geven aan hun ontwikkeling, passend bij hun loopbaanwensen. Omdat Sportbedrijf Arnhem dit een belangrijk onderwerp vindt, en aansluit bij het nieuwe jaargesprek, is dit budget in 2023 verhoogd naar € 750 per persoon. In 2024 wordt er gekeken of dit budget nog breder ingezet kan worden als alleen opleidingsmogelijkheden om bij te dragen aan de algehele vitaliteit van een medewerker.
- Strategische personeelsplanning
Ontwikkeling heeft een steeds nadrukkelijker plek in het jaargesprek en het functioneren van een medewerker gekregen. Het afgelopen jaar werd er intensiever gesproken om te kijken wat nu de beste plek is voor een medewerker. Om inzicht te krijgen welk potentieel we van een medewerker nog niet benut hebben, en om in te springen op de ontwikkelingen die het Sportbedrijf raken, starten we in 2024 met strategische personeelsplanning om te werken aan een toekomstbestendig personeelsbestand waarin ruimte is voor groei, ontwikkeling en het bieden van kansen.

- Basisvaardigheden

Om deel te kunnen nemen aan de maatschappij wordt er een steeds groter beroep gedaan op basisvaardigheden zoals lezen en ICT basisvaardigheden. Om inzicht te krijgen in hoeverre laaggeletterdheid speelt binnen Sportbedrijf Arnhem, hebben wij een onderzoek uitgevoerd en zijn we gestart met een training om basisvaardigheden te leren herkennen en bespreekbaar te maken. In 2024 geven we verder invulling in de aanpak van basisvaardigheden.

Vitaliteit

- Verzuim

Het verzuimpercentage in 2023 is 8,66%. Vooral het aantal collega's met langdurig verzuim is gestegen.

In 2023 is er vanuit ArboNed een nieuw team van preventie-adviseur, praktijkondersteuner en bedrijfsarts (i.o.) geïntroduceerd. Dit heeft helaas niet geresulteerd in de verwachte kortere lijnen tussen leidinggevende, medewerker en Arbodienst. Mede hierdoor zijn we een traject gestart om over te stappen naar een nieuwe Arbo dienstverlener, met de insteek om meer regie en maatwerk voor de medewerker toe te kunnen passen. Per 1 januari hebben we daarom de overstap gemaakt naar Hosmus Synergie.

- Preventie ongewenst gedrag

Onder veilig werken horen ook afspraken om psychosociale werkbelasting te voorkomen of in ieder geval te beperken. Het gaat om seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten, discriminatie en werkdruk. In 2022 en 2023 is een aantal afspraken herzien zoals de gedragscode, VOG beleid, waarin de geldigheid van een VOG is verkort naar 3 jaar, en het aanstellen van een externe vertrouwenspersoon.

Om alle collega's kennis te laten maken met deze vertrouwenspersonen zijn ze geïntroduceerd en gaan ze in de loop van het komende jaar langs alle afdelingen om zich persoonlijk voor te stellen en hun rol te verduidelijken om de drempel om naar ze toe te stappen zo laag mogelijk te maken/houden.

Inclusie

- De samenleving vraagt in een onzekere toekomst om meer diversiteit, weerbare en wendbare medewerkers die vanuit verschillende perspectieven en achtergronden samenwerken in het besef dat je alleen met elkaar een samenleving kunt vormen. Daarom is onze ambitie een sportbedrijf waar iedereen meetelt en iedereen meedoet en waar inclusief denken en handelen in de sport en in de organisatie vanzelfsprekend is. Bij Sportbedrijf Arnhem telt iedereen mee en kan en mag je jezelf zijn.
- In 2023 heeft de werkgroep Inclusie regelmatig afgestemd en vooral actie ondernomen om dit in de praktijk te brengen. Zo zetten we specifieke wervingsacties in om bepaalde doelgroepen te benaderen die anders niet zo snel zouden solliciteren.

Sturingsmodel

In 2023 is er gestart met het nieuwe besturingsmodel waarin er gestreefd wordt om meer bottom-up te werken. Dit vraagt een andere manier van leidinggeven, waardoor alle teamleiders zijn gefaciliteerd in een training om het (persoonlijk) leiderschap verder te ontwikkelen.

Functiehuis

Binnen de werkgeversorganisatie Vermo loopt het project Functiehuis Vermo. De Vermo-leden streven naar een generiek functiehuis waarin functies herkenbaar, leesbaar en resultaatgericht beschreven zijn. Het doel is om meer uniformiteit binnen de Vermo te creëren, waar we met dezelfde blik naar taken en verantwoordelijkheden kijken. Hiermee streven de aangesloten leden van de Vermo naar gelijk werk, gelijk loon.

De generieke functiebeschrijvingen zijn medio 2022 vastgesteld. In 2023 hebben we hier een vervolg op gegeven door vrijwel alle functies van het Sportbedrijf Arnhem te beschrijven op basis van de generieke functiebeschrijvingen. Het project zal in 2024 worden afgerond.

Maatschappelijk ondernemen

Sportbedrijf Arnhem is een maatschappelijke onderneming. Opgezet door gemeente Arnhem om het sportbeleid uit te voeren. Uitvoering geven aan sportbeleid in de klassieke zin (sportieve prestaties) is allang niet meer de enige doelstelling. Het accent verschuift van 'sport' naar 'bewegen en gezondheid' (inclusief voeding, aanpak overgewicht, verbetering motoriek, aanpak/voorkoming ziekteverzuim) en andere thema's, zoals onderwijs, opvoeding, arbeidsmarkt, een gezonde leefomgeving, sociale samenhang, ontmoeten, citymarketing en medegebruik van cultuur en welzijn. Kortom, het benutten van de maatschappelijke opbrengsten van sport en bewegen.

Sportbedrijf Arnhem zet daarom onder andere ook in op:

- het adviseren van gemeente Arnhem over het gebruik van openbare ruimten voor bewegen. Zoals de ontwikkeling en uitrol van beweegprogramma's op bootcampvelden, op sportparken en in stadsparken plus de uitrol van het 2+1+2-concept in het basisonderwijs;
- gezondheidsprogramma's en projecten in de wijken, op scholen en voor bedrijven. Bijvoorbeeld door inzet van leefstijlcoaches en JOGG-regisseurs, maar ook door het rookvrij maken van sportaccommodaties;
- grote sportevenementen als onderdeel van citymarketing/stadspromotie, waarbij we inzetten op impact voor de stad. Voor 2024 voorzien we bijvoorbeeld het NK wielrennen, en het EK beachvolleybal. Deze evenementen krijgen impact door een uitgebreid maatschappelijk programma;
- kleinere sportevenementen, vakantieprogramma's voor jongeren in minder bedeelde gezinnen en wandelgroepen voor (sociale) participatie, re-integratie;
- het aanbieden van stageplekken en het aanbieden van werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zo verricht onze partner Scalabor de schoonmaakwerkzaamheden in onze accommodaties met medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- gezamenlijke combiprogramma's van sport en coaching voor jongeren (die dreigen af te glijden) met partners als Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University;
- het ondersteunen van andere sport- en beweegaanbieders (verenigingen, stichtingen, sportscholen, urban sports-initiatieven);
- het beter benutten van vastgoed, door medegebruik van welzijns- en culturele instellingen;
- een veilig en inclusief sportklimaat, bijvoorbeeld door het ondersteunen van Uniek Sporten (sporten voor mensen met een beperking), inzet op actieplannen bij verenigingen voor een veilig sportklimaat en sportpedagogische ondersteuning.

Sportbedrijf Arnhem onderzoekt daarom, in samenwerking met de gemeente Arnhem, de Provincie Gelderland en de Hogeschool Arnhem Nijmegen de komende tijd de ook de maatschappelijke opbrengst en kosten (via een MKBA-onderzoek) van een viertal locaties (2 playgrounds en 2 sportcomplexen). We verwachten de eerste uitkomsten hiervan begin 2024.

Naast bovenstaand onderzoeken, hebben we vorig jaar ook via het platform MAEX een berekening gemaakt van onze maatschappelijke impact. Daaruit bleek dat ieder euro aan uitgaven in onze exploitatie ongeveer 2,5 euro aan maatschappelijke opbrengst geeft. Voor de komende jaren gaan we verder met onderzoeken en ontwikkelen van methoden en technieken om onze maatschappelijke waarde te meten.

Figuur 3. Schaatsbaan Rommelkist

Duurzaam ondernemen

Sportbedrijf Arnhem geeft uitvoering aan organisatiedoelen op een inclusieve en duurzame wijze. Omdat je deze thema's breed kunt interpreteren, zijn ze concreet uitgewerkt in het plan Duurzaamheid 2023–2026. In dit beleidsplan zoeken we in op integrale verduurzaming binnen alle afdelingen/activiteiten. Om richting te geven aan de definitie van duurzaamheid en de doelen gebruiken we de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. De hierin opgenomen ambities gaan we in de periode 2023–2026 verder uitwerken en realiseren.

In 2023 is Sportbedrijf Arnhem actief bezig geweest met de volgende verduurzaming van diverse activiteiten, zoals:

- We zijn overgestapt op groene stroom en nemen elk jaar (samen met onze contractpartners in de Groene Metropool Regio) een groter deel van onze resterende gasbehoefte af in de vorm van groen-gas.
- Het zwembad Valkenhuizen is al all electric, maar het complete complex nog niet. We werken aan plannen om hier in 2024 gasloos te worden.
- We hebben met onze verhuurder (gemeente Arnhem) geregeld dat er op de nieuwe sporthal Middachten zonnecollectoren zijn geplaatst.
- Met ons nieuwe vervoerbeleid worden onze nieuwe voertuigen elektrisch, zetten we in op meer (elektrisch) fietsen tussen onze locaties, hebben we bakfietsen aangeschaft om minder vrachtwagen-bewegingen te hebben en realiseren we laadpalen voor onze nieuwe auto's.
- We zetten vol in op de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers: we hebben het individueel loopbaan budget voor de medewerkers verhoogd, geven onze teams in de organisatie-aanpassing meer verantwoordelijkheid over het eigen werk en hebben we breed vitaliteitsprogramma's voor ons eigen personeel ontwikkeld.
- We vervangen in onze eigen panden de verlichting voor LED, maar zetten ook in op de vervanging van de conventionele veldverlichting bij onze verenigingen (zoals bij Upward en HCM).
- Met de koppeling van het gebouw beheers systeem aan de QR-code toegang verwachten ons energie- en waterverbruik te kunnen verminderen.
- En ook in de horeca hebben we de weggooi-bekers vervangen door een duurzame variant.

Figuur 4. Uitreiking Certificaat niveau 5

Mede op basis van bovenstaande duurzaamheidsmaatregelen hebben we in 2023, samen met de gemeente Arnhem (als eerste gemeente in Nederland) en Scalabor, het certificaat niveau 5 op de CO₂-prestatieladder gekregen uit handen van keuringsinstituut TÜV.

Innovatie en ontwikkeling

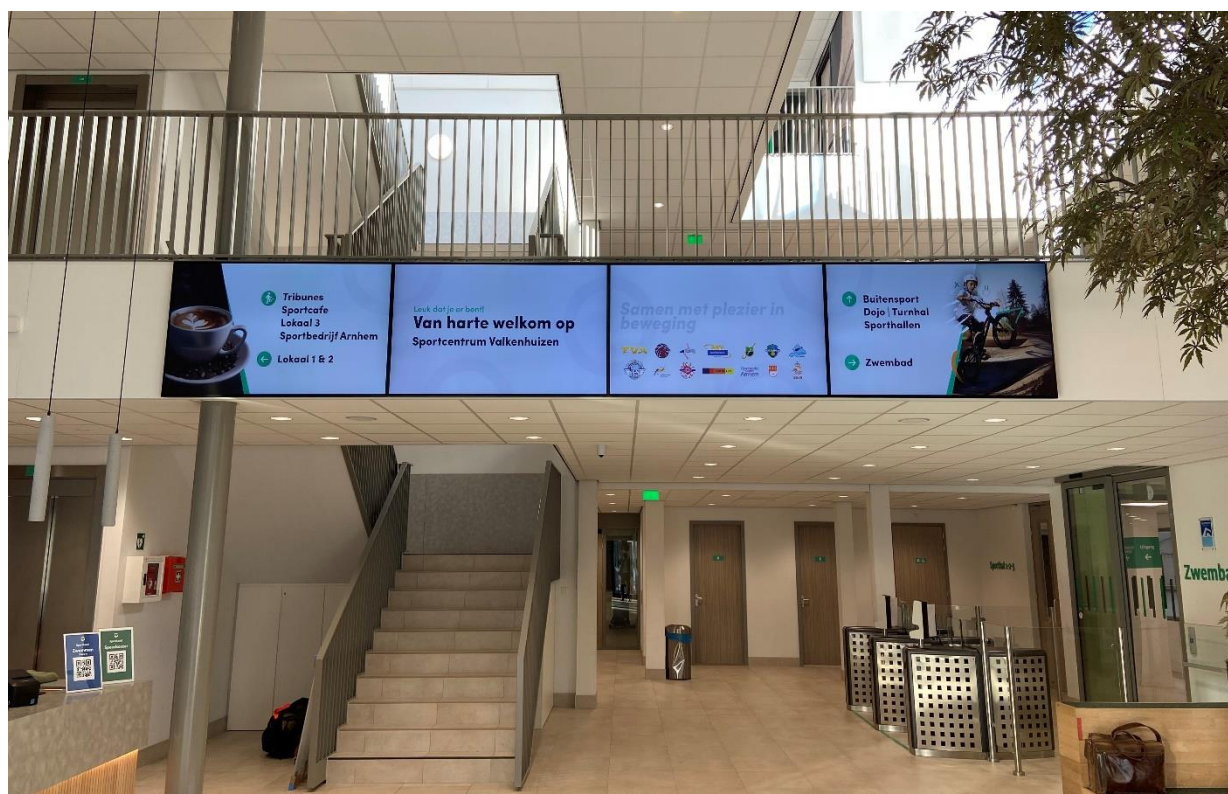
Sportbedrijf Arnhem wil een innoverend bedrijf zijn op het gebied van sport, bewegen en gezondheid. We willen beter en sneller inspelen op trends in de markt en hierin proberen we ook nieuwe werkwijzen en technieken (agile) toe te passen op het werk.

Terugkijkend naar 2023, is dit vooral een jaar waarin we veel hebben geïnvesteerd in de optimalisatie van bestaande processen en projecten, zoals:

- het al langer lopende project QR-codetoegang. We zijn blij om nu een eerste pilot live te hebben en hopen in 2024 de uitrol naar de onbemande sportaccommodaties te kunnen realiseren;
- verbeteren van onze website. Bijvoorbeeld door het plaatsen van nieuwe (digitale) kaarten voor/van de sportaccommodaties en het ontwikkelen van 'dynamische tarieven', waarbij toekomstige tariefsaanpassingen op een plek op de website kunnen worden aangepast;
- een digitale menukaart voor de horeca, waarbij wijzigingen in prijs en assortiment snel kunnen worden doorgevoerd en direct kunnen worden getoond aan de klant;
- de overgang naar een kas-loze horeca op Valkenhuizen, waardoor onze behoefte aan cash-geld en de handeling daarvan afneemt;
- een nieuw kassasysteem voor de horeca waardoor we de afhandelingsnelheid van orders hebben vergroot en meer inzicht hebben in klantaankopen;
- verbetering van onze narrow casting modules;
- het digitaal beschikbaar stellen van padel-lessen (en het direct financieel afrekenen met de klant);
- het beter kunnen volgen van bezoeken, omzetten en personeelsinzet door het starten met Power BI voor de zwembaden (en het starten van de ontwikkeling daarvan voor de horeca en ons vastgoed);
- aanpassingen aan de sportkaart-app. Het is nu mogelijk, door een koppeling op enkele systemen bij onze sportaanbieders, toegangspoortjes zonder extra handelingen te openen. Ook is er geïnvesteerd in de ontwikkeling (uitrol in 2024) van een loyaliteitsprogramma;
- het verder doorontwikkelen met onze partners van succes-concepten, zoals 2+1+2 en Soople, en nieuw aanbod daarbinnen.

Figuur 5. Vernieuwing overeenkomst 2+1+2.

Figuur 6. Narrow casting op Valkenhuizen

Toekomst

In de nabije toekomst hebben we een aantal spannende uitdagingen. In willekeurige volgorde:

Intern:

- We zijn in 2023 gestart met een organisatieontwikkeling. De ingezette beweging (ook een cultuuromslag) is nog zeker niet 'af' en zal de komende jaren worden voortgezet.
- De verdere uitrol van de QR-code toegang, in combinatie met aanpassingen in ons boekings- en reserveringssysteem (RCX: online kunnen boeken en afrekenen) en gebouw beheerssysteem (BR Controls).
- Grote duurzaamheidsopgaven, voor bijvoorbeeld energieverbruik (en eigen opwekking), materiaalgebruik (vervanging SBR-kunstgrasvelden) en wagenpark (naar elektrisch), maar qua duurzame inzetbaarheid personeel, inclusief personeelsbeleid, et cetera.
- Begin 2024 starten we met de nieuwe sporthal Middachten, met naast vier zaaldelen, ook een horecavestiging. Tegelijkertijd sluiten we dan de naastgelegen, sterk verouderde sporthal Kermisland.

Extern:

- Arnhem zet samen met het Rijk de komende jaren zwaar in op het Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO). Arnhem-Oost is stedelijke focusgebied waar integrale gebiedsontwikkeling nodig is. NPAO gaat in de vijf wijken (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek en Klarendal) achterstanden op het gebied van onderwijs, werk & inkomen, wonen, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid aanpakken. Sportbedrijf Arnhem zal bij NPAO betrokken als adviseur/uitvoerder van verschillende deelprojecten zoals bij/op onze playground De Rommelkist en op de sportcomplexen Bakenhof, Paasberg en Over het Lange Water.
- We krijgen in 2024 weer enkele grote evenementen in Arnhem: het NK wielrennen en het EK beachvolleybal met tijdens de Olympische Spelen de TeamNL sport experience. De evenementen krijgen impact door een uitgebreid maatschappelijk programma. Verder krijgen we op Valkenhuizen een aantal landelijke crossfit evenementen.
- De verdere uitrol van Sportplein Olympus. Met de recente verbouwing van De Grote Koppel, de pumptrack en freerun voorziening hebben we een goede aanzet gedaan voor de verdere ontwikkeling. Een volgende stap zal het gedeeltelijk openstellen zijn van onze groene achterruimte voor niet-zwembadgasten, in combinatie met buitenuitgifte van onze zwembadhoreca.

Figuur 7. Arnhem-Oost aanpak

JAARREKENING

Balans per 31 december 2023 (consolidatie)

(voor resultaatbestemming x € 1.000)

Activa

Vaste activa

Materiële vaste activa	13.450	14.176	14.621
------------------------	--------	--------	--------

Vlottende activa

Handelsdebiteuren	345	559	559
Participant	34	807	807
Belastingen en sociale lasten	15	133	133
Overlopende activa	57	6.070	6.070

451

7.570

7.570

Liquide middelen	1.474	1.363	1.363
------------------	-------	-------	-------

1.474

1.363

1.363

Totaal

15.375

23.108

23.553

31 december 2023

31 december 2022

JR 31-12-22

Passiva

Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal	0	0	0
Algemene reserve	330	-82	330
Agio reserve	1.350	1.350	1.350
Bestemmingsreserve	394	0	0
Onverdeeld resultaat boekjaar	-313	806	839

1.762

2.074

2.519

Voorzieningen

Voorziening jubileumuitkering	81	68	68
Voorziening personele risico's	70	29	29
Voorziening ILB	82	78	78

233

175

175

Langlopende schulden

4.387

5.403

5.403

Kortlopende schulden

Korte termijn deel voorzieningen	395	277	277
Korte termijn deel langlopende schuld	1.016	1.109	1.109
Aflossingsverplichting	1.109	1.186	1.186
Nog te betalen rentelasten	260	308	308
Participant	445	6.663	6.663
Schulden aan leveranciers	1.244	1.236	1.236
Schulden aan kredietinstellingen	1.013	1.514	1.514
Belastingen en sociale lasten	540	1.416	1.416
Overlopende passiva en overige	2.970	1.748	1.748

8.993

15.456

15.456

15.375

23.108

23.553

Winst-en-verliesrekening over het boekjaar 2023 (consolidatie)*(x € 1.000)*

	2023	2022	JR 2022
Inkomsten (netto-omzet)	29.035	27.130	27.130
Inkoopkosten (kostprijs omzet)	<u>3.051</u>	<u>2.969</u>	<u>2.969</u>
<i>Toegevoegde waarde</i>	25.984	24.161	24.161
<i>Kosten</i>			
Personeelskosten	11.358	10.868	10.868
Afschrijvingskosten	1.844	1.733	1.798
Onderhoudskosten	1.677	1.491	1.393
Huisvestingskosten	8.875	7.078	7.078
Overige bedrijfskosten	<u>2.264</u>	<u>1.867</u>	<u>1.867</u>
<i>Som der kosten</i>	<u>26.018</u>	<u>23.037</u>	<u>23.004</u>
<i>Bedrijfsresultaat</i>	-33	1.124	1.157
Financiële baten	10	0	0
Financiële lasten	<u>-290</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>
<i>Totaal financiële baten en lasten</i>	<u>-279</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>
<i>Resultaat vóór belastingen</i>	-313	806	839
Belastingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Resultaat na belastingen</i>	<u>-313</u>	<u>806</u>	<u>839</u>

Kasstroomoverzicht over het boekjaar 2023 (indirecte methode) (consolidatie)

(x € 1.000)

	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>			
Resultaat na belastingen	-313	806	839
<i>Aanpassingen voor:</i>			
Afschrijvingen	1.844	1.798	1.798
Desinvesteringen	96	38	38
Stelselwijziging	0	33	0
Mutatie voorzieningen	176	276	276
	2.116	2.145	2.112
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>			
Vorderingen	7.119	-1.050	-1.050
Kortlopende schulden	-6.103	1.736	1.736
	1.016	687	687
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	2.819	3.638	3.638
Betaalde interest	308	358	358
	308	358	358
Kasstroom uit operationele activiteiten	2.511	3.281	3.281
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>			
Investerings in materiële vaste activa	-1.215	-2.574	-2.574
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-1.215	-2.574	-2.574
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>			
Aflossing langlopende schulden	-1.186	-1.241	-1.241
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-1.186	-1.241	-1.241
Mutatie geldmiddelen	111	-535	-535
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:			
Stand per 1 januari	1.363	1.898	1.898
Mutatie boekjaar	111	-535	-535
Stand per 31 december	1.474	1.363	1.363

Algemene toelichting

Activiteiten

De activiteiten van Sportbedrijf Arnhem BV bestaan voornamelijk uit het beheer en de exploitatie van accommodaties op het gebied van sport, recreatie, educatie en ontspanning. Sportbedrijf Arnhem wordt ook steeds meer betrokken bij maatschappelijke thema's die spelen in de stad, zoals inclusie, verduurzaming en participatie.

Sportbedrijf Arnhem Horeca BV verleent hier aan ondersteunende horeca activiteiten.

Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

Sportbedrijf Arnhem BV is gevestigd op Beukenlaan 15, 6823 MA te Arnhem en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 663834120000. Gemeente Arnhem bezit 100% van de aandelen van Sportbedrijf Arnhem BV.

Sportbedrijf Arnhem Horeca BV is gevestigd op hetzelfde adres en is ingeschreven onder nummer 89233727. Sportbedrijf Arnhem BV bezit 100% van de aandelen van Sportbedrijf Arnhem Horeca BV.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van of het toezicht op Sportbedrijf Arnhem en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Sportbedrijf Arnhem Horeca BV is als 100%-dochteronderneming een verbonden partij van Sportbedrijf Arnhem BV.

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Sportbedrijf Arnhem B.V. zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Sportbedrijf Arnhem B.V.

De financiële gegevens van Sportbedrijf Arnhem B.V. zijn verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening zodat is volstaan met een verkorte winst-en-verliesrekening in de enkelvoudige jaarrekening, gebruikmakend van BW 2 artikel 402³.

De financiële gegevens van de groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie betrokken rechtspersonen en vennootschappen zijn volledig in de geconsolideerde

³ Zijn de financiële gegevens van een rechtspersoon verwerkt in zijn geconsolideerde jaarrekening, dan behoeft in de eigen winst- en verliesrekening slechts het resultaat uit deelnemingen na aftrek van de belastingen daarover als afzonderlijke post te worden vermeld. In de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening wordt de toepassing van de vorige zin meegedeeld.

jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Belangen van derden in het vermogen en in het resultaat van groepsmaatschappijen zijn afzonderlijk in de geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking gebracht.

De resultaten van nieuw verworven groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen worden geconsolideerd vanaf de overnamedatum. Op die datum worden de activa, voorzieningen en schulden gewaardeerd tegen de reële waarden. De betaalde goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven over de economische levensduur. De resultaten van afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie verwerkt tot het tijdstip waarop de groepsband wordt verbroken.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Sportbedrijf Arnhem zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De waarde van de gerelateerde activa en leaseverplichting zijn in de toelichting van balansposten verantwoord.

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Daar waar de investeringen gesubsidieerd zijn is deze subsidie op de verkrijgingsprijs in mindering gebracht. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. De omschrijvingen van de balans, de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht verwijzen naar de toelichting.

In de jaarcijfers kunnen rekenkundige afwijkingen voorkomen door afrondingsnoteringen.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, waarbij als uitgangspunten het toerekenings- en het going concern-beginsel gelden.

BTW en SPUK

Sinds 1 januari 2019 kunnen gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de BTW die hen in rekening wordt gebracht niet meer in aftrek brengen, omdat vanwege Europese regelgeving zij onder de BTW-sportvrijstelling vallen. Hiervoor heeft het Rijk de Regeling Specifieke uitkering stimulering sport (hierna SPUK-BTW) ingesteld, om de weggefallen BTW aftrek te compenseren. Deze BTW compensatie loopt in deze jaarstukken via de balans. Verder kan tot nu toe bij de SPUK de 17,5% van de inkopen inclusief BTW worden gevorderd. Dit levert een voordeel op dat in het resultaat is terug te vinden.

De eerste SPUK-regeling voor de BTW is gestopt per 31 december 2023. Een tweede SPUK regeling zal in 2024 door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport worden opengesteld. Inhoudelijk en qua reikwijdte zal deze regeling naar verwachting ongeveer gelijk zijn aan de oude. Wel mag er over de komende jaren een iets hoger percentage (18,0%) worden teruggevorderd.

Stelselwijziging

Met ingang van boekjaar 2023 heeft omwille van een beter inzicht in de financiële positie en resultaten van Sportbedrijf Arnhem een stelselwijziging plaatsgevonden. Deze wijziging betreft de aanpassing van de hoogte van het investeringsbedrag dat als criterium wordt gehanteerd voor de activering van materiële vaste activa. Tot en met 2022 werden aanschaffingen boven € 5.000 als investering aangemerkt en afgeschreven. Met ingang van boekjaar 2023 worden de aanschaffingen tot € 10.000 ten laste van het resultaat gebracht.

Vergelijkende cijfers

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gewijzigd door bovengenoemde stelselwijziging in het investeringsbeleid. Als gevolg van de stelselwijziging daalt de post materiële vaste activa. Dit impliceert, dat als gevolg van de retrospectieve verwerking en het gegeven dat de cumulatieve effecten over de afgelopen boekjaren nauwkeurig zijn te bepalen. De boekwaarde van de materiële vaste activa is hierdoor bij aanvang van 2022 lager gewaardeerd, waardoor ook de algemene reserve is afgenomen. Verder zijn de afschrijvingslasten in 2022 na de stelselwijziging lager en de onderhoudskosten hoger.

Omwille van de vergelijkbaarheid zijn de vergelijkende cijfers van 2022 hierop aangepast.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

1. Deelnemingen

Deelnemingen waarop invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde. Deelnemingen waarin deze invloed ontbreekt, worden opgenomen tegen verkrijgingsprijs, rekening houdend met een voorziening voor waardeverminderingen.

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs en indien van toepassing onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen.

2. Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs, onder aftrek van subsidies en lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Als voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van subsidies en lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

3. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De vennootschap beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderverslies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

4. Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

5. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

6. Voorzieningen

6.1 Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

6.2 Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de nominale waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening is onder meer rekening gehouden met de loonstijging en de blijfkans.

6.3 Voorziening Individueel Loopbaan Budget (ILB)

De voorziening ILB bestaat uit de individuele rechten van de medewerkers, verminderd met de verwachting van de budgetten die niet opgenomen worden en daardoor vrijvallen.

6.4 Voorziening personele risico's

De voorziening personele risico's wordt opgenomen tegen de nominale waarde van de verwachte kosten gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening is onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de kans. Deze voorziening heeft een overwegend kortdurend karakter.

7. Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag. Er is geen sprake van transactiekosten, agio of disagio.

8. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

1. Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

2. Resultaat deelnemingen

Als resultaat van deelnemingen waarin invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het zakelijke en financiële beleid, wordt opgenomen het aan de vennootschap toekomende aandeel in het resultaat van deze deelnemingen. Dit resultaat wordt bepaald op basis van de bij Sportbedrijf Arnhem B.V. geldende grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.

3. Opbrengstverantwoording

3.1 Algemeen

Netto-omzet omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

3.2 Verkoop van goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt, zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

3.3 Verlenen van diensten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

3.4 Overige bedrijfsopbrengsten

Deze opbrengsten worden toegerekend aan de verslagperiode in overeenstemming met de inhoud van de overeengekomen dienstverlening.

4. Personeelsbeloningen

4.1 Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

4.2 Pensioenen

Sportbedrijf Arnhem is voor de verzekering van pensioenverplichtingen aangesloten bij de bedrijfstakpensioenfonds ABP. Het ABP bepaalt jaarlijks de af te dragen doorsneepremie. Eventuele tekorten van het ABP worden niet door middel van aanvullende bijdragen in rekening gebracht. De op het boekjaar betrekking hebbende premies worden in de winst- en verliesrekening als last verantwoord en voor per balansdatum bestaande verplichtingen wordt een reservering opgenomen. Voor de pensioenopbouw wordt door ABP de middelloonregeling toegepast. De beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds ABP is per 29 december 2023: 110,5% (2021: 118,6%). Over de afgelopen jaren is geen sprake van indexatie geweest.

5. Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

6. Overheidssubsidies en overheidsheffingen

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de winst-en-verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

7. Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

8. Vennootschapsbelasting

Er is geen belasting over het resultaat berekend. In 2021 is door de Belastingdienst bepaald dat Sportbedrijf Arnhem is vrijgesteld van vennootschapsbelasting (volgens artikel 8f, lid 1a Wet op vennootschapsbelasting 1969). Dit geldt ook voor de komende jaren, tenzij er wezenlijke veranderingen in de bedrijfsvoering optreden. Op dat moment zal de situatie opnieuw aan de Belastingdienst moeten worden voorgelegd.

De oprichting van Sportbedrijf Arnhem Horeca BV heeft weliswaar geen effect op de bedrijfsvoering, maar wel op de structuur van Sportbedrijf Arnhem BV. Deze wijziging is derhalve wel aan de Belastingdienst voorgelegd.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (consolidatie)

ACTIVA

Materiële vaste activa

(x € 1.000)

	<i>Bedrijfsge- bouwen en - terreinen</i>	<i>Machines en installaties</i>	<i>Andere vaste activa</i>	<i>Vaste activa in uitvoering of vooruit- betaling</i>	<i>Totaal</i>
Stand 31 december 2022	Voor stelselwijziging				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	18.080	859	4.909	107	23.955
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-7.107	-407	-1.820	0	-9.335
Boekwaarden	10.974	452	3.088	107	14.621
Stand 1 januari 2023	Na stelselwijziging				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	17.749	656	4.573	107	23.085
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-6.934	-321	-1.655	0	-8.910
Boekwaarden	10.815	336	2.918	107	14.176
Mutaties					
Investeringsen	461	60	534	267	1.322
Desinvesteringen AW	-227	-111	-250	0	-587
Desinvesteringen afschr	217	102	172	0	491
Afschrijvingen	-1.338	-54	-453	0	-1.844
Activering OHA	0	0	0	-107	-107
Saldo	-887	-2	4	160	-725
Stand 31 december 2023					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	17.983	605	4.858	267	23.713
Cumulatieve waardevermindering-en afschrijvingen	-8.055	-272	-1.936	0	-10.263
Boekwaarden	9.928	334	2.922	267	13.450
<i>Afschrijvingspercentages</i>	<i>2,5-12,5</i>	<i>5-10</i>	<i>5-20</i>	<i>0</i>	<i>2,5-20</i>

De stelselwijziging als gevolg van aanpassing van het investeringsbeleid is gezien de aard van de wijziging met terugwerkende kracht in de beginbalans van 2022 verwerkt en deels in het resultaat van 2022. Dit leidt tot een daling van de waarde van de materiële activa met € 445.000 per 31-12-2022 en heeft verder geen uitwerking in de cijfers van 2023.

Onder de bedrijfsgebouwen en -terreinen zijn alleen geactiveerde verbouwingen aan de gehuurde locaties opgenomen. Sportbedrijf Arnhem is geen eigenaar van de gebouwen en

terreinen waar de geactiveerde verbouwingen onderdeel vanuit maken. De boekwaarde wijkt niet significant af van de actuele waarde. Gemeente Arnhem heeft een terugkoopgarantie afgegeven ter hoogte van de boekwaarde van de activa op het moment van eventuele discontinuering van de dienstverlening door Sportbedrijf Arnhem. Deze garantie geldt niet voor de specifieke afspraken die zijn gemaakt voor de door Sportbedrijf Arnhem, zoals de betaalde investeringen in de nieuwbouw van het zwembad en de entreehal van sportcomplex Valkenhuizen. Voor de niet-sportgerelateerde materiële vaste activa kijken Sportbedrijf Arnhem en de gemeente of nieuwe afspraken voor de toekomst nodig zijn. De aflossing van de lening van gemeente Arnhem is gebaseerd op de afschrijving van de activa die bij de verzelfstandiging zijn overgenomen.

Vorderingen

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>		<u>31-12-2022</u>		<u>JR 31-12-22</u>	
	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>
Handelsdebiteuren	345	0	559	0	559	0
Vorderingen gemeente Arnhem	34	0	807	0	807	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	15	0	133	0	133	0
Overige vorderingen en overlopende activa	57	0	6.070	0	6.070	0
	<u>451</u>	<u>0</u>	<u>7.570</u>	<u>0</u>	<u>7.570</u>	<u>0</u>

De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

Handelsdebiteuren

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Handelsdebiteuren	370	581	581
Af: voorziening dubieuze debiteuren	<u>25</u>	<u>22</u>	<u>22</u>
	<u>345</u>	<u>559</u>	<u>559</u>

Onder de handelsdebiteuren zijn geen vorderingen opgenomen met een resterende looptijd langer dan een jaar.

Vorderingen gemeente Arnhem

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Vorderingen gemeente Arnhem	<u>34</u>	<u>807</u>	<u>807</u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Premies	15	9	9
Omzetbelasting (BTW)	<u>0</u>	<u>125</u>	<u>125</u>
	<u>15</u>	<u>133</u>	<u>133</u>

Overige vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Overige vorderingen	48	45	45
Overlopende activa	<u>9</u>	<u>6.026</u>	<u>6.026</u>
	<u>57</u>	<u>6.070</u>	<u>6.070</u>

De overlopende activa in 2022 bestond voornamelijk uit de huur van onze accommodaties voor 2023, waarvoor in december de factuur al is ontvangen. De factuur voor 2024 is nu ook in 2024 ontvangen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking van de onderneming.

PASSIVA

Eigen vermogen

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Geplaatst kapitaal	0	0	0
Algemene reserve	330	-82	330
Agio reserve	1.350	1.350	1.350
Bestemmingsreserve	394	0	0
Onverdeeld resultaat boekjaar	<u>-313</u>	<u>806</u>	<u>839</u>
	<u>1.762</u>	<u>2.074</u>	<u>2.519</u>

Het maatschappelijke kapitaal van Sportbedrijf Arnhem BV bedraagt € 1.

Hier is het effect van de stelselwijziging op de beginbalans 2022 is terug te vinden in de algemene reserve (-/- € 412.000) en het effect op het resultaat 2022 in het onverdeelde resultaat 2022 (-/- € 33.000). Deze mutatie van -/- € 445.000 is terug te zien in de lagere bestemmingsreserve, welke in de jaarrekening 2022 voor € 839.000 is bestemd en met € 445.000 daalt naar € 394.000.

Algemene reserve

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Stand begin boekjaar	-82	276	276
Mutatie stelselwijziging	0	-412	0
Verdeeld resultaat vorig boekjaar	<u>412</u>	<u>54</u>	<u>54</u>
Stand einde boekjaar	<u>330</u>	<u>-82</u>	<u>330</u>

Agio Reserve

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Stand begin boekjaar	1.350	1.350	1.350
Kapitaalstorting lopend boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand einde boekjaar	<u>1.350</u>	<u>1.350</u>	<u>1.350</u>

Het benodigde weerstandvermogen is bij de verzelfstandiging vastgesteld op € 1,8 miljoen. In 2022 is het weerstandvermogen opnieuw bepaalt en kwam uit op € 2,1 miljoen.

De aanwezige reserve bedraagt na verwerking van het resultaat 2023 en de vrijval van de bestemmingsreserve ultimo 2023 € 1.680.000.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

(x € 1.000)

	Voorziening jubileum- gratificaties	Voorziening personele risico's	Voorziening individueel loopbaan- budget	Totaal
<i>Kortlopend per 1 januari 2023</i>	10	228	39	277
<i>Langlopend per 1 januari 2023</i>	68	29	78	175
Stand per 1 januari 2023	78	257	117	452
Dotatie	13	401	213	628
Onttrekking	7	228	7	241
Vrijval	4	6	200	210
Stand per 31 december 2023	81	424	123	628
Langlopend (>1 jaar)	81	70	82	233

De medewerkers mogen het individueel loopbaanbudget voor 36 maanden opbouwen. Het beschikbare bedrag per fte per jaar is in 2023 opgehoogd naar € 750.

Langlopende schulden

(x € 1.000)

	Stand ultimo 2023	Aflossings- verplichting 2024	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
Lening gemeente Arnhem	5.403	1.016	2.435	1.952

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zoals hierboven weergegeven zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn.

De (gemiddelde) contractuele renteherzieningsdata of -aflossingsdata (indien eerder) en effectieve rentevoeten van de hierboven genoemde langlopende schulden zijn als volgt:

	Rente- herzienings- datum	Aflossings- datum	Effectieve rentevoet
Lening gemeente Arnhem	n.v.t.	31-12-2053	4,00%

Alle leningen zijn afgesloten in euro's.

De lening is door gemeente Arnhem verstrekt als financiering voor de ingebrachte materieel vaste activa. De rente over deze lening is vast voor de gehele looptijd en bedraagt 4%. De lening wordt afgelost op basis van het aflossingsschema die is gebaseerd op de jaarlijkse afschrijving van de ingebrachte activa op basis van het gemeentelijke afschrijvingsstelsel. De reële waarde van de lening benadert de boekwaarde.

Kortlopende schulden*(x € 1.000)*

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Korte termijn deel voorzieningen	395	277	277
Korte termijn deel langlopende schuld	1.016	1.109	1.109
Aflossingsverplichting lening gemeente Arnhem	1.109	1.186	1.186
Te betalen rente lening gemeente Arnhem	260	308	308
Huur opvolgend jaar gemeente Arnhem		6.104	6.104
Overige schuld aan gemeente Arnhem	445	559	559
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	1.244	1.236	1.236
Reservering vakantiedagen	253	246	246
Reservering vakantiegeld	302	284	284
Schulden aan kredietinstellingen	1.013	1.514	1.514
Belastingen en premies sociale verzekeringen	540	1.416	1.416
Overige schulden en overlopende passiva	2.415	1.217	1.217
	<u>8.993</u>	<u>15.456</u>	<u>15.456</u>

Kredietfaciliteiten*(x € 1.000)*

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Kredietfaciliteiten	1.013	1.514	1.514
	<u>1.013</u>	<u>1514</u>	<u>1514</u>

Sportbedrijf Arnhem heeft een krediet in rekening-courant bij de BNG, het maximaal op te nemen krediet bedraagt € 10.052.000. Als zekerheid hiervoor heeft gemeente Arnhem een borgstelling verleend. Het rentepercentage is variabel.

Belastingen en premies sociale verzekeringen*(x € 1.000)*

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Loonheffingen	422	396	396
Premies sociale verzekeringen	54	48	48
Omzetbelasting (BTW)	64	972	972
	<u>540</u>	<u>1416</u>	<u>1416</u>

Overige schulden en overlopende passiva*(x € 1.000)*

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Nog te ontvangen facturen	748	245	245
Vooruit ontvangen bedragen	1.638	945	945
Overige schulden	30	27	27
	<u>2.415</u>	<u>1.217</u>	<u>1.217</u>

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

(Meerjarige) financiële verplichtingen

De niet in de balans opgenomen verplichtingen voor investeringen in materiële vaste activa bedragen € 72.000.

Operationele lease

Ultimo boekjaar zijn er vier verplichtingen uit hoofde van operationele lease. De korte termijn verplichting bedraagt € 22.000. Totaal over de gehele looptijd is het bedrag € 77.000.

<i>(x € 1.000)</i>	2024	2025	2026	2027	2028
Jaarlijkse verplichting	22	22	22	11	0
> 1 jaar	55				
> 5 jaar	0				

Huurverplichting

De huurcontracten exclusief indexering vertegenwoordigen een jaarlijkse waarde van in totaal € 6.685.000 per januari 2024. Totaal over de gehele looptijd is het bedrag € 20.423.000.

<i>(x € 1.000)</i>	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Jaarlijkse verplichting	6.685	6.675	6.459	269	57	25
> 1 jaar	13.460					
> 5 jaar	278					

Er is een jaarlijkse indexering van de contracten met gemeente Arnhem per mei. Zonder opzegging wordt het contract automatisch met één jaar verlengd. De jaarlijkse indexering van de huurprijs is variabel.

Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2023 (consolidatie)

Inkomsten

(x € 1.000)

Inkomsten (netto-omzet)

	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
Subsidie gemeente Arnhem	17.635	17.173	17.173
Subsidie meerwerk gemeente Arnhem	1.174	1.383	1.383
Totaal subsidie gemeente Arnhem	18.809	18.556	18.556
SPUK-BTW compensatie	160	270	270
Subsidies derden	810	727	727
Totaal subsidiegelden	19.780	19.553	19.553
Opbrengsten bewegingsactiviteiten	4.161	2.977	2.977
Verhuuropbrengsten	4.246	3.937	3.937
Opbrengsten horeca/winkel	635	356	356
Verhuur personeel	54	63	63
Overige opbrengsten	159	244	244
Totaal opbrengsten	9.255	7.577	7.577
Subtotaal inkomsten (netto-omzet)	29.035	27.130	27.130
Inkoopkosten (kostprijs omzet)	3.051	2.969	2.969
Totaal inkomsten (toegevoegde waarde)	25.984	24.161	24.161

- In 2023 was de indexatie op de basissubsidie 3,1%. Verder is de dienstverlening vanuit de basissubsidie uitgebreid met € 161.000 en heeft de gemeente ons eenmalig € 309.000 extra toegekend voor de hoge energielasten. De extra toekenning in 2022 € 525.000 was ook eenmalig.
- Er is in 2023 voor € 1,2 miljoen aan meerwerk uitgevoerd, na aftrek van de directe kosten (inkoopkosten, personeel) is de toegevoegde waarde hiervan € 185.000.
- In het resultaat is het voordeel van de SPUK-BTW terug te vinden (€ 160.000). Dit voordeel is lager dan in 2022. In de cijfers van 2022 zat namelijk een voordeel op eerdere jaren van € 124.000, omdat in dat jaar pas overeenstemming is bereikt met de belastingdienst over de toepassing van de regelingen en omdat in 2022 de BTW op de energie verlaagd was naar het lage tarief.
De totale SPUK-BTW aanvraag 2023 naar gemeente Arnhem komt uit op € 1,6 miljoen.
- Onder de subsidies derden zijn in 2023 de gelden voor de € 759.000 compensatie van de hoger energielasten van de zwembaden verantwoord (SPUK-MEOZ).
- Het totaal aan opbrengsten is sterk gestegen ten opzichte van 2022 (€ 1.2 miljoen). Vooral de Zwembaden, Sportkaarten, Leefstijlcoaching en Padel hebben in het afgelopen jaar een sterke groei laten zien.
Ook de opbrengsten van de Horeca zijn in 2023 sterk gestegen. In 2022 hebben we pas later in het jaar de exploitatie van de horeca op Valkenhuizen overgenomen en is de Horeca op De Grote Koppel tijdelijk gesloten geweest in verband met de verbouwing.

- Bij de inkoopkosten is voor € 730.000 aan kosten opgenomen van meerwerk (2022: € 1,1 miljoen). De reguliere inkoopkosten zijn in 2023 met € 452.000 toegenomen ten opzichte van 2022. Dit is gerelateerd aan de hogere omzet.

De inkomsten zijn verder naar de belangrijkste categorieën te onderscheiden:

<i>(x € 1.000)</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
Gemeentelijke financiering	18.809	18.556	18.556
Opbrengsten van derden	<u>10.226</u>	<u>8.574</u>	<u>8.574</u>
	<u>29.035</u>	<u>27.130</u>	<u>27.130</u>

Personeelskosten

<i>(x € 1.000)</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
Salariskosten vast	9.999	9.623	9.623
Salariskosten variabel	279	369	369
Inhuur	783	614	614
Overige personeelskosten	<u>296</u>	<u>262</u>	<u>262</u>
Totaal	<u>11.358</u>	<u>10.868</u>	<u>10.868</u>

De personeelskosten bevatten in 2023 extra inzet voor meerwerk van € 101.000 (2022: € 171.000). Vanuit de CAO Vermo salarissen geïndexeerd per 1 januari 2023 met +4,2%. Om onze stijgende dienstverlening te blijven bemannen hebben we bij ziekte medewerkers moeten vervangen en het langdurig verzuim zorgt samen met voorziene personele risico's voor een dotatie aan de personele voorziening van € 167.000 (2022: € 257.000).

In deze personeelskosten is voor € 1,322 miljoen aan sociale lasten opgenomen en een bedrag van € 1,022 miljoen aan pensioenpremies (in 2022 respectievelijk € 1,216 miljoen en € 1,138 miljoen).

Gedurende het jaar 2023 waren gemiddeld 203 werknemers (2022: 210) in dienst op basis van een volledig of deeltijd of 0-uren dienstverband. Dit is exclusief stagiairs en inhuur. Gemiddeld was de formatie 150,3 fte (in 2022: 149,5 fte).

Bezoldiging bestuurders

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Sportbedrijf Arnhem. Het voor Sportbedrijf Arnhem toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000, dit betreft het algemeen bezoldigingsmaximum. De WNT-norm en de norm die de subsidieverstrekker stelt, zijn in 2023 niet overschreden door functionarissen met of zonder dienstbetrekking. Van leningen en verstrekte garanties aan bestuurders is geen sprake.

	Gegevens 2023	Gegevens 2022
bedragen x € 1	R. Janssen	R. Janssen
Functiegegevens	Directeur-bestuurder	Directeur-bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	1,00
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	143.106	135.859
Beloningen betaalbaar op termijn	22.186	22.167
<i>Subtotaal</i>	<i>165.292</i>	<i>158.026</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	165.292	158.026
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Bezoldiging Raad van Commissarissen

Voor 2023 bedraagt het WNT-maximum voor Sportbedrijf Arnhem BV € 33.450 voor de voorzitter van de Raad van Commissarissen en € 22.300 voor een lid van de Raad van Commissarissen. De WNT-norm en de norm die de subsidieverstrekker stelt, zijn in 2023 niet overschreden door functionarissen met of zonder dienstbetrekking.

Opgave toezichthoudende topfunctionarissen:

Gegevens 2023				
bedragen x € 1	E. Gros-Busse	T. de Jong	T. Jadnanansing	
Functiegegevens	Voorzitter	Lid RvC	Lid RvC	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	
Bezoldiging				
Bezoldiging	7.500	5.000	5.000	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	33.450	22.300	22.300	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Bezoldiging	7.500	5.000	5.000	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Gegevens 2022				
bedragen x € 1	E. Gros-Busse	T. de Jong	T. Jadnanansing	H. Donderwinkel
Functiegegevens	Voorzitter	Lid RvC	Lid RvC	Lid RvC
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	01/12 – 31/12	01/01 – 31/10
Bezoldiging				
Bezoldiging	7.500	5.000	417	4.167
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	32.400	21.600	1.800	18.000

Overige kosten*(x € 1.000)*

	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
Afschrijvingskosten	1.844	1.733	1.798
Onderhoudskosten	1.677	1.491	1.393
Huisvestingskosten	8.875	7.078	7.078
Overige bedrijfskosten	<u>2.264</u>	<u>1.867</u>	<u>1.867</u>
	<u>14.660</u>	<u>12.169</u>	<u>12.136</u>

- In de afschrijvingskosten zit dit jaar voor het eerst de verbouwing van De Grote Koppel die is opgeleverd aan het eind van 2022.
De onderhoudskosten bevatten ook de schoonmaakkosten. De onderhoudskosten zijn ook hoger doordat de aanschaf tussen de € 5.000 en € 10.000 niet meer geïnvesteerd wordt, maar direct ten laste van het resultaat komt.
- De huisvestingskosten bestaan uit de vergoedingen die aan gemeente Arnhem betaald worden voor de locaties die via Sportbedrijf Arnhem worden geëxploiteerd, de energielasten en beveiliging. In 2023 hebben we voor het eerst over de volle breedte de stijging van de energieprijzen gevoeld, omdat ons gascontract na 2022 was afgelopen, waardoor de kosten ruim verdubbelden.
- Onder de overige bedrijfskosten is ook een bedrag van € 780.000 opgenomen, dat direct betrekking heeft op de primaire dienstverlening, zijnde sport, beweging en gezondheid.

Financiële baten en lasten*(x € 1.000)*

	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>JR 2022</u>
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	10	0	0
Rentelasten en soortgelijke kosten	<u>-290</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>
	<u>-279</u>	<u>-318</u>	<u>-318</u>

Onder de rentelasten staan de kosten van de langlopende lening (€ 260.000).

Belasting over het resultaat

Sportbedrijf Arnhem is vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

Balans per 31 december 2023 (SBA enkelvoudig)

(voor resultaatbestemming x € 1.000)

Activa

Vaste activa

Materiële vaste activa	13.450	14.176	14.621
------------------------	--------	--------	--------

Deelnemingen

Deelneming in groepsmaatschappij	0	0	0
----------------------------------	---	---	---

Flottende activa

Handelsdebiteuren	342	559	559
Participant	34	807	807
Belastingen en sociale lasten	16	133	133
Rekening-courantverhoudingen	10	0	0
Overlopende activa	49	6.070	6.070
	451	7.570	7.570

Liquide middelen	1.433	1.363	1.363
------------------	-------	-------	-------

Totaal	15.334	23.108	23.553
---------------	---------------	---------------	---------------

Passiva

Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal	0	0	0
Algemene reserve	330	-82	330
Agio reserve	1.350	1.350	1.350
Bestemmingsreserve	394	0	0
Onverdeeld resultaat boekjaar	-313	806	839
	1.762	2.074	2.519

Voorzieningen

Voorziening jubileumuitkering	81	68	68
Voorziening personele risico's	70	29	29
Voorziening ILB	82	78	78
	233	175	175

Langlopende schulden	4.387	5.403	5.403
-----------------------------	--------------	--------------	--------------

Kortlopende schulden

Korte termijn deel voorzieningen	395	277	277
Korte termijn deel langlopende schuld	1.016	1.109	1.109
Aflossingsverplichting	1.109	1.186	1.186
Nog te betalen rentelasten	260	308	308
Participant	445	6.663	6.663
Schulden aan leveranciers	1.207	1.236	1.236
Schulden aan kredietinstellingen	1.013	1.514	1.514
Belastingen en sociale lasten	543	1.416	1.416
Rekening courant verhoudingen	0	0	0
Overlopende passiva en overige	2.965	1.748	1.748
	8.953	15.456	15.456
	15.334	23.108	23.553

Winst-en-verliesrekening over het boekjaar 2023 (SBA enkelvoudig)

(x € 1.000)

	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>JR 2022</i>
Resultaat deelnemingen na belastingen	0	0	0
Overige baten en lasten na belastingen	<u>-313</u>	<u>806</u>	<u>839</u>
<i>Resultaat na belastingen</i>	<u>-313</u>	<u>806</u>	<u>839</u>

Grondslagen voor de opstelling van de enkelvoudige jaarrekening

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

Voor de algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening, de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de bepalingen van het resultaat, alsmede de toelichting op de onderscheidende activa en passiva en de resultaten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening, voor zover hierna niets anders wordt vermeld.

De enkelvoudige winst- en verliescijfers zullen alleen opgenomen worden voor zover BW 2 artikel 402 dit voorschrijft.

Vanwege de omvang van Sportbedrijf Arnhem Horeca BV hoeven deze cijfers niet in deze jaarstukken opgenomen te worden. Volledigheidshalve zijn de resultaat-en balanstotalen wel bij de kerncijfers in het jaarverslag opgenomen.

Toelichting op de balans per 31 december 2023 (SBA Enkelvoudig)

ACTIVA

Materiële vaste activa

Gelijk aan consolidatie.

Deelnemingen

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Deelneming aan Horeca BV	0	0	0

Sportbedrijf Arnhem heeft voor € 100 een deelneming in Sportbedrijf Arnhem Horeca BV.

Vorderingen

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>		<u>31-12-2022</u>		<u>JR 31-12-22</u>	
	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>	<i>Totaal</i>	<i>Looptijd > 1 jaar</i>
Handelsdebiteuren	342	0	559	0	559	0
Vorderingen gemeente Arnhem	34	0	807	0	807	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	16	0	133	0	133	0
Rekening courant verhoudingen	10	0	0	0	0	0
Overige vorderingen en overlopende activa	49	0	6.070	0	6.070	0
	451	0	7.570	0	7.570	0

Handelsdebiteuren

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Handelsdebiteuren	367	581	581
Af: voorziening dubieuze debiteuren	25	22	22
	342	559	559

Belastingen en premies sociale verzekeringen

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Premies	16	9	9
Omzetbelasting (BTW)	0	125	125
	16	133	133

Rekening-courantverhoudingen

<i>(x € 1.000)</i>	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
RC met Horeca BV	10	807	807

Overige vorderingen en overlopende activa
(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Overige vorderingen	40	45	45
Overlopende activa	9	6.026	6.026
	<u>49</u>	<u>6.070</u>	<u>6.070</u>

PASSIVA

Eigen vermogen

Gelijk aan consolidatie.

Voorzieningen

Gelijk aan consolidatie.

Langlopende schulden

Gelijk aan consolidatie.

Kortlopende schulden

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Korte termijn deel voorzieningen	395	277	277
Korte termijn deel langlopende schuld	1.016	1.109	1.109
Aflossingsverplichting lening gemeente Arnhem	1.109	1.186	1.186
Te betalen rente lening gemeente Arnhem	260	308	308
Huur opvolgend jaar gemeente Arnhem		6.104	6.104
Overige schuld aan gemeente Arnhem	445	559	559
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	1.207	1.236	1.236
Reservering vakantiedagen	253	246	246
Reservering vakantiegeld	296	284	284
Schulden aan kredietinstellingen	1.013	1.514	1.514
Belastingen en premies sociale verzekeringen	543	1.416	1.416
Overige schulden en overlopende passiva	2.416	1.217	1.217
	<u>8.953</u>	<u>15.456</u>	<u>15.456</u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen

(x € 1.000)

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>	<u>JR 31-12-22</u>
Loonheffingen	422	396	396
Premies sociale verzekeringen	53	48	48
Omzetbelasting (BTW)	67	972	972
	<u>543</u>	<u>1416</u>	<u>1416</u>

Overige gegevens

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem heeft met gemeente Arnhem een overeenkomst gesloten voor de huur van bedrijfsruimte. Voor de huur en de dienstverlening betaalt Sportbedrijf Arnhem een kostprijsdekkende vergoeding.

Met Sportbedrijf Arnhem Horeca BV (dochter) heeft Sportbedrijf Arnhem (moeder) een dienstverleningsovereenkomst gesloten waarbij moeder aan dochter allerlei diensten verleent. Verder is in de DVO opgenomen dat in de exploitatie van de horeca BV alleen de inkomsten uit horeca-activiteiten, de directe inkopen en personeelskosten komen en dat de overige kosten voor rekening van de moeder komen. Het resterende resultaat wordt met de moeder verrekend als bijdrage in de overige kosten, zodat het resultaat van de dochter uitkomt op nihil.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Statutaire regeling inzake de winst -en verliesbestemming

Sportbedrijf Arnhem BV sluit 2023 af met een verlies van € 313.000.

Er is ultimo 2023 een bestemmingsreserve specifiek om het verlies van 2023 te dekken ter hoogte van € 394.000. De bestemmingsreserve zal dus worden aangewend om dit verlies af te dekken.

Resteert een bedrag van € 81.514,84 in deze bestemmingsreserve, welk aangezien de bestemming is aangewend, opnieuw bestemd moet worden.

De directie stelt daarom, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voor om het restant van de bestemmingsreserve gevormd in 2022 voor dekking van het verlies in 2023 vrij te laten vallen in de algemene reserve, waarmee het eigen vermogen uitkomt op € 1.762.000.

Dit voorstel is nog niet verwerkt in de jaarrekening.

Arnhem, 22 maart 2024

De directie

R.J. Janssen

De Raad van Commissarissen

Commissaris drs. E. Gros-Busse

Commissaris drs. T. de Jong

Commissaris mr. T. Jadnanansing

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant